

SKGZ NA OBISKU PRI ZSO:

Izmenjava informacij in izkušenj v boju za obstoj in enakopravnost

Prejšnji teden je obiskala Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem veččlanska delegacija Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta, v kateri so bili poleg predsednika Borisa Raceta še Edmund Košuta, Ferruccio Clavara in Suadam Kapič, tako da so bile zastopane vse pokrajine, v katerih živi slovenska narodnostna skupnost v Italiji. Na sedežu ZSO v Celovcu je goste sprejel predsednik Feliks Wieser s svojimi sodelavci Marjanom Sturmom, Teodorjem Domejem in Jankom Mallejem.

Obisk je sodil v okvir rednih stikov, ki jih imata obe osrednji slovenski organizaciji v Trstu in na Koroškem, ter je bil namenjen medsebojni izmenjavi informacij in izkušenj, ki jih ima slovenska narodnostna skupnost v obeh državah v svojem boju za obstoj in narodnostno enakopravnost, zagotovljeno z meddržavnimi sporazumi in mednarodnimi dokumenti. Tako je bil v poročilu, ki so ga posredovali gostje iz SKGZ, naravno poudarek na prizadevanjih za globalno zakonsko zaščito Slovencev v Italiji, ki mora enako veljati za celotno njihovo naseljeno ozemlje; v prikazu trenutnega stanja na Koroškem pa je bil razumljivo v ospredju najnovejši naval nemškonalnih sil na manjšinske pravice, zlasti na dvojezično šolstvo. Seveda pa sta se obe strani medsebojno informirali tudi o svojih prizadevanjih, uspehih in težavah, ki jih beležita v gospodarski in kulturni dejavnosti in na drugih področjih svoje aktivnosti.

Po pogovorih v Celovcu je delegacija SKGZ obiskala še posojilnico in zadrugo ter tovarno Topšport v Pliberku in tovarno Obir na Rebrci.

Na sedežu ZSO je po uvodni informaciji o trenutnem položaju bilo govora o možnostih sodelovanja na najrazličnejših področjih, zlasti tudi med Delom in Slovenskim vestnikom. Pri tem je bila poudarjena potreba

čim temeljitejšega obveščanja slovenske in širše jugoslovanske javnosti o življenju, delu in boju slovenske narodne skupnosti na Koroškem. S predstavnikoma našega gospodarstva se je delegacija „Dela“ pogovarjala na sedežu Zveze slovenskih zadrug, poleg tega pa so si gostje ogledali še Mladinski dom SSD v Celovcu in tovarno celuloze na Rebrci. Prvi dan svojega obiska pa so bili predstavniki „Dela“ v gosteh pri Narodnem svetu kor. Slovencev in Našem tedniku.

Delegacija „Dela“ na Koroškem

Koroške Slovence in njihove organizacije ter ustanove je prejšnji teden obiskala tudi delegacija časopisno-grafičnega podjetja „Dela“ v Ljubljani; vodila sta jo predsednik skupščine Dela Jak Koprič in glavni urednik Boris Dolinčar.

Na sedežu ZSO je po uvodni informaciji o trenutnem položaju bilo govora o možnostih sodelovanja na najrazličnejših področjih, zlasti tudi med Delom in Slovenskim vestnikom. Pri tem je bila poudarjena potreba

čim temeljitejšega obveščanja slovenske in širše jugoslovanske javnosti o življenju, delu in boju slovenske narodne skupnosti na Koroškem. S predstavnikoma našega gospodarstva se je delegacija „Dela“ pogovarjala na sedežu Zveze slovenskih zadrug, poleg tega pa so si gostje ogledali še Mladinski dom SSD v Celovcu in tovarno celuloze na Rebrci. Prvi dan svojega obiska pa so bili predstavniki „Dela“ v gosteh pri Narodnem svetu kor. Slovencev in Našem tedniku.

Delovni razgovor

Wagnerja in Zemljariča

V ponedeljek je prispel predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Janez Zemljarič v spremstvu člana izvršnega sveta Jerneja Jana v Celovec, kjer je imel delovni razgovor z deželnim glavarjem Leopoldom Wagnerjem. Obravnavali so sodelovanje med Koroško in Slovenijo v okviru avstrijsko-jugoslovanskih odnosov in pri tem govorili o uresničevanju že sprejetih dogovorov.

Ob tej priložnosti je bilo govora tudi o položaju slovenske narodne skupnosti na Koroškem ter ureditvi odprtih vprašanj v skladu z državno pogodbo in skupno izraženimi stališči Avstrije in Jugoslavije ob zadnjih državnih obiskih.

Po razgovoru z Wagnerjem je Zemljarič sprejel predsednika obeh osrednjih slovenskih organizacij Wieserja in Grilca, ki sta mu tolmačila aktualna vprašanja s posebnim ozirom na člen 7 in na trenutni položaj na šolskem področju. Predsednik Zemljarič je zagotovil nadaljnjo podporo koroškim Slovincem.

Bo polog odpravljen?

Jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug je pred dnevi objavila vest, ki jo je potem povzel tudi ves avstrijski tisk: zunanepolitični odbor jugoslovanskega parlamenta je opozoril na potrebo proučitve možnosti za odpravo sedanjih določil o dinarskem pologu za potovanje jugoslovanskih državljanov v inozemstvo. Odbor je bil mnenja, da danes ni več tehtnih vzrokov, ki so svoječasno narekovali uvedbo teh ukrepov; pač pa so člani odbora naglasili, da bo treba z ustreznimi ukrepi preprečiti morebitne zlorabe, do katerih bi moglo priti po ukinitvi predpisov o pologu.

Kakor znano, je bila uvedba pologa prvotno omejena do konca minulega leta, nato pa so jo podaljšali, vendar tozadevne predpise bistveno omilili oziroma olajšali potovanja v inozemstvo. Kljub temu sedaj veljavni predpisi še močno

bremenijo odnose zlasti s sosednjimi državami, kar še prav posebno vpliva na stike med obmejnimi predeli. Zato si predvsem Slovenija, ki ima najbolj razpredeno sodelovanje s sosedi, že ves čas prizadeva za odpravo vseh omejitvenih ukrepov, kakor so po drugi strani ti ukrepi stalno na dnevnem redu tudi pri vseh uradnih obiskih in srečanjih med Jugoslavijo ter Avstrijo in Italijo.

Ali sedanja vest iz Beograda pomeni, da bo v doglednem času res prišlo do ukinitve pologa? Želja po takih spremembah je vsekakor živa in prisotna v vseh prizadetih krogih tako v Jugoslaviji kot tudi pri njenih sosedah — povsod si želijo, da bi čim prej odpadle še zadnje omejitve na najbolj odprtih mejah v Evropi.

Opozorila mladih

na potrebne reforme v SPÖ

Zvezni kongres Mlade generacije v SPÖ, ki je ob koncu minulega tedna zasedal v Celovcu in svoje diskusije vodil za zaprtimi vrati, je odkril marsikaj takega, kar za vodstvo stranke gotovo ni prijetno.

Mlade sile se še ne morejo sprijazniti z dejstvom, da se je SPÖ v vladni koaliciji povežala s svobodnjaško stranko; „starim“ v stranki zamerijo, da so se preveč oddaljili od ideoloških vrednot; zgovorno pa je tudi kritično opozorilo, da stranka vse preveč zanemarja vprašanja, ki so danes aktualna v najširšem mednarodnem pogledu, kot so to na primer varstvo okolja, mirovna gibanja in podobni problemi sodobnega sveta. Kongres je opozoril na potrebne reforme v stranki ter napovedal, da bo Mlada generacija SPÖ pod vodstvom nove predsednice še bolj odločno artikulirala in zastopala svoje predstave in zahteve.

Mlada generacija v SPÖ se je na svojem kongresu nedvoumno izrekla tudi proti akcijam FPÖ in KHD za ločitev šol na južnem Koroškem.

Deset Wagnerjevih let

Včeraj je minilo deset let, odkar je po „odvolitvi“ prejšnjega deželnega glavarja Hansa Sime postal najvišji politični funkcionar na Koroškem Leopold Wagner. Desetletnica njegovega delovanja na tem vodilnem položaju je bila povod za številne čestitke in zlasti slavljenja v socialistični stranki, kjer so mu baje od ganotja privrele celo solze v oči.

V teh desetih letih je Wagnerju brez dvoma uspelo še bolj okrepiti vlogo svoje stranke v deželni politiki (celo pri letošnjih volitvah v delavsko zbornico so bile izgube SPÖ na Koroškem dosti manjše kot v državnem merilu), kakor je s svojo osebnostjo vtisnil pečat sploh vsemu dogajanju v deželi. Ne nazadnje pa Wagnerjevo desetletje pomeni važno obdobje — žal ne v pozitivnem smislu — tudi za manjšinsko politiko: v tem obdobju je bil sklenjen trostrankarski pakt, ki je imel doslej za posledico najprej zloglasno preštevanje manjšin in po-

tem sedmojuljsko zakonodajo z vsemi represivnimi predpisi in ukrepi.

Ravno tej strankarski troedinosti, katere sadovi so se doslej izkazali za nas samo v obliki vsiljevanja diktatov, so očitno veljale tudi besede, ki jih je deželni glavar Wagner govoril zadnjo soboto v radiu. Istega dne, ko je njegova stranka praznovala njegovo desetletnico, je namreč poudaril, da so odnosi z ostalima strankama korektni, z FPÖ pa tu in tam celo simpatični. Upamo samo, da takšne „simpatije“ ne bo treba kdaj ugotavljati celo v zvezi s svobodnjaško zahtevo po ločevanju šol, s katero je FPÖ — in to sta ji njena partnerja v trostrankarskem paktu dovolj jasno očitala — kršila dogovor o skupnem nastopanju v manjšinskem vprašanju. Odgovor bomo verjetno dobili po jesenskih volitvah, ko se bo pokazalo, ali je bilo zlorabljanje manjšinske problematike za volilni boj komu v korist ali v škodo.

Nekaj misli po volitvah

Izid volitev v delavsko zbornico je pokazal, da se proces političnega opredeljevanja ne odvija linearno, to je v eno smer, temveč diferencirano, kar potrjuje na eni strani prirastek, ki ga je dosegla sindikalna organizacija ljudske stranke, na drugi pa prirastki, ki sta jih dosegli lista komunistov in lista alternativnih sindikalistov.

Na Koroškem se avstrijski trend ni povsem ponovil. Medtem, ko so svobodnjaški povsod drugod zgubili, so na Koroškem pridobili 0,5% volilcev. Tudi komunisti na Koroškem (-0,2%) niso dosegli takih uspehov kot drugod, čeprav so v enem volilnem telesu znatno pridobili.

Dvojezična lista Koroška Solidarnost (KS) je dosegla 804 glasov ali 1%. Če ta rezultat primerjamo s preteklimi volitvami v deželni zbor ali pa celo v občinske odbore, moramo ugotoviti, da KS npr. pri delavcih zdaleč ni zajela tistega potenciala, ki sicer voli KEL, EL ali kako gospodarsko listo, da sploh ne govorimo o takim imenovanem nemškogovorečem demokratičnem potencialu.

V čem so torej vzroki za ta volilni rezultat?

1. Delavsko gibanje na Koroškem in v Avstriji (v zadnjem času z izjemo komunistov in drugih manjših političnih grupacij) narodnostnemu vprašanju ni pripisalo večjega družbenopolitičnega pomena. Na drugi strani je tudi konservativna slovenska politika (z izjemo obdobja NOB) na Koroškem delavca in malega kmeta izklopila iz narodnostne politike, ker se je v bistvu naslanjala le na kmeta, ki pa ni imel razumevanja za socialne, materialne in druge težnje delavstva. Znani so primeri, ko naše posojilnice (in to še v povojnem obdobju!) delavcem iz načelnih razlogov niso odobrile kreditov in

jih tudi na ta način silile v druge strukture. Prav zaradi tega so bila izhodišča ob letošnjih volitvah v delavsko zbornico od vsega začetka dokaj slaba.

Čeprav je bil nastop KS poskus izstopiti iz določene zakostenele narodnostne politike, ki je pustila več ali manj delavstvo ob strani, pa volilni izid kaže še na druge — subjektivne — težave in slabosti naše narodnostne politike.

2. KS je pač nastala (če hočemo ali ne) od zgoraj navzdol in ne obratno. Zato je od vsega začetka stal v ospredju volilnega boja več ali manj samo celovski aparat in ne potrebe in predosem subjektivne zmožnosti (izkušnje v sindikalnem delu?) ter temu ustrezno delo nosilcev KS na bazi med ljudmi.

Taki konstrukciji je nujno sledila preozka orientacija na dosego mandata in občasno tudi preozko in s tem politično napačno tolmačenje KS kot zgolj slovensko sindikalno gibanje.

3. Seveda se stavlja vprašanje, če je za narodno skupnost smotno, da se pojavlja ob domala vseh volitvah kot politični konkurent vseh ostalih strank in s tem porabi dokaj energij, ki ji manjkajo na drugih še pomembnejših področjih. Poleg tega taka orientacija nujno privede do tega, da se narodna skupnost izčrpa v volilnih bojih. Na ta način do res potrebnega sistematičnega in dolgoročnega dela med ljudmi sploh ne pride.

Če nočemo postati „večni romarji“ v zadevah volitev, bomo morali koncentrirati vse naše sile na realističnih nivojih, recimo ob občinskih volitvah. Sistematična izgradnja naših mikrostruktur bo lahko čez nekaj let res rodila npr. kakšno dvojezično sindikalno gibanje, ki bo zgrajeno od spodaj navzgor in s tem za širše kroge atraktivno delavsko zastopstvo.

dr. Marjan Sturm

PREBERITE

na straneh

- 2 „Haider si izmišlja probleme“
- 2 Iz pestre dejavnosti KSŠŠ na Dunaju
- 3 Mladi slovenski glasbeniki treh dežel so se srečali v Celovcu
- 4 Kontaktna leča 1984
- 5 40 let Partizanskega pevskega zbora v Ljubljani
- 7 Iz nove knjige Josipa Vidmarja „Slovensko pismo“
- 8 Komu bodo zvonili na Ulrichsbergu?
- 8 Občinska seja v Žitari vasi

SLOVENC V ITALIJI

Končno razprava o globalni zaščiti

Po dolgotrajnem zavlačevanju spet enkrat izgleda, da bodo v Italiji končno le sprejeli zakonske norme o globalni zaščiti slovenske narodnostne skupnosti. Na dnevnem redu sedanjega zasedanja komisije za ustavno vprašanja italijanskega senata je namreč tudi vprašanje zaščitnega zakona, ki ga Slovenci terjajo že dolga leta. Z vladne strani so jim tak zakon že ponovno obljubili, vendar so obljube postale žrtev številnih vladnih kriz, predvsem pa zavlačevanja rešitev, ki tuč v Italiji spada k železnemu repertoarju manjšinske politike.

Podobnost s tozadevno prakso Avstrije pa kaže Italija tudi še v drugem pogledu: če je že enkrat prisiljena, da nekež ukrene, se odloči za načelo najmanjšega imenovalca. V konkretnem primeru to pomeni zožitve manjšinskih pravic na minimum („vzoren primer take politike je avstrijski zakon o narodnih skupinah“). Na Koroškem je ta zakon razdelil Slovence z ozirom na pravice kar na osem različnih kategorij — v Italiji stremi vlada za tem, da bi uzakonila tri različne vrste Slovencev, odvisno od tega, v katerih od treh pokrajin pač živijo.

Razumljivo, da se prizadeti tu in tam odločno upirajo takim „rešitvam“, ki pomenijo hudo diskriminacijo ter so očitno usmerjene na čimprejšnjo asimilacijo.

„Haider si izmišlja probleme“

Podijska diskusija o nameravanem šolskem apartheidu: Večina proti Haiderju

Edini izhod, ki je deželnemu svetniku Haiderju minuli četrtek še ostal, so bili citati iz Feldnerjeve „bele“ knjige. Boljšega priznanja svoje argumentacijske stiske menda ne bi mogel dati. Okoli štiristo pretežno mladih poslušalcev je v Mohorjevi hiši z zanimanjem spremljalo, kako je svobodnjaškima predstavnikoma zmanjkovalo argumentov za ločevanje šolarjev in kako sta se bolj in bolj zatekala k stereotipnemu ponavljanju že znanih stališč.

Nekega zblizevanja stališč že vnaprej ni bilo pričakovati. Diskusija, ki jo je pripravil „Naš tednik“, je bila zasnovana na kontroverzi dveh nezdružljivih stališč: na eni strani pobudnika zahteve po ločevanju šolarjev v dvojezičnih šolah na južnem Koroškem, predsednik koroških svobodnjakov Jörg Haider, ki je prav nekaj dni pred diskusijo podpisal referendum heimatdientsta, in njegova somišljenka Kriemhild Trattning; na drugi strani šest nasprotnikov šolskega apartheida in zagovornikov skupne vzgoje otrok. Osnovna značilnost vse diskusijske runde: med osmimi udeleženci je bil en sam Slovenec, predsednik FUENS in ravnatelj slovenske gimnazije dr. Reginald Vospernik.

Vospernik je že kar na začetku zavrnil svobodnjaške težnje po ločevanju in Haiderju očital, da ne ve, kako dvojezična šola pravzaprav izgleda. Postregel pa je tudi z nazorno analizo pism bralcev. Ugotovil je signifikantno večino glasov proti ločevanju (46), medtem ko se je zavzelo za ločevanje

35 piscev. Še bolj značilno pa je nemara, da od zagovornikov dvojezičnega šolstva večina prihaja iz dvojezičnega ozemlja (39), medtem ko je takih med nasprotniki dvojezičnega šolstva samo pet. „Kot da bi pliberški kmet odločal o vzpenjači v Heiligenblutu“, je rekel Vospernik in s tem nazorno ilustriral nedemokratski značaj svobodnjaških in heimatdienstovskih teženj.

Nič manj impresivna diskutantka ni bila učiteljica Elisabeth Rodler, ki poučuje v Šmihelu, doma pa je iz Celovca. Zavrnila je argument, da skupna vzgoja škoduje otrokom, in opozorila na škodo, ki bi z ločitvijo nastala za skupno doraščanje mladine v tem prostoru. Še posebno na mestu je bilo njeno vprašanje, zakaj se nasprotniki dvojezičnega šolstva poslužujejo večine petstotisoč prebivalcev, da bi manjšini vsilili šolo, ki je ne želi.

Haiderju se je še posebej zameril docent Manfred Moser, ki mu je očital, da iznajdeva probleme, da bi se kot stranka lahko profilirala. Pod kožo je šla tudi trditev, da je provincialno, imenovati dvojezič-

nost prisilo. „En jezik je boljši kot dva – tega nisem slišal še nikjer“, je rekel Moser in vprašal, zakaj naj bi jezike velikih delali še večje, jezike majhnih pa še manjše.

Dr. Robert Saxer se je lotil pojmov pravica staršev, prisila in enakost šans in pri tem ugotovil, da gre na Koroškem pravzaprav za kratenje šans: neprijavljeni otroci so prikrajšani za učenje drugega deželne jezika, in tistih 50 odstotkov pouka, ki da jih neprijavljeni otroci po Haiderju izgubijo, bi lahko koristno uporabili za učenje slovenščine.

Za Saxerja je položaj prav absurden, saj je treba argumentirati za nekaj, kar je pravzaprav jasno: da je najbolj normalna rešitev, če se vsi učijo obeh jezikov.

Dr. Tretter, asistent za državno pravo na Dunaju, ter dr. Wadstein, predsednik slovensko-nemškega koordinacijskega odbora krške škofije, sta še s svojih vidikov osvetlila problematiko, pri čemer izstopa Tretterjevo mnenje, da gre pri svobodnjaškem zakonskem osnutku za protustavno pobudo.

Defenzivnost svobodnjaške argumentacije na diskusiji je še najbolj spravljal na imenovalec dr. Vospernik, ki je opozoril na široko fronto odklanjanja svobodnjaških načrtov: „Ne verjamem, da boste na južnem Koroškem dobili večino za svoje načrte!“

Seminar za učitelje dvojezičnih šol

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo SR Slovenije na podlagi programa prosvetno-kulturnega sodelovanja s sosednimi državami vsako leto organizira strokovna zborovanja, namenjena učiteljem, ki poučujejo na manjšinskih šolah v zamejstvu.

V začetku tega tedna je bil tak seminar za učitelje dvojezičnih šol na Koroškem in za profesorje slovenske gimnazije v Celovcu. Okoli 60 učiteljev iz Koroške se je zbralo v Lendavi, kjer so jim pripravili dvodnevno strokovno izpopolnjevanje.

Prvi dan so se udeleženci seminarja seznanili z načelnostmi lendavske občine ter z jezikovnimi in sociološkimi vprašanji narodnostno mešanega območja, spoznali pa so tudi delo prekmurskega pisatelja Miška Kranjca. Drugi dan njihovega zborovanja pa je bil namenjen jezikovno-metodičnemu izpopolnjevanju in obravnavi nekaterih jezikoslovnih vprašanj. Spoznanje gradiva, ki so ga jim posredovali na seminarju v Lendavi, jim bo gotovo koristilo pri njihovem nadaljnjem poklicnem delu v manjšinskem šolstvu na Koroškem.

Izjave proti geto-šolam

Odpor proti akcijam koroške FPÖ in koroškega Heimatdiensta za ločitev šol na južnem Koroškem se širi tudi v nemško govoreči javnosti na Koroškem in v drugih predelih Avstrije. Zlasti v tisku je zaslediti številne dopise, v katerih bralci iz najrazličnejših zornih kotov osvetljujejo spet „aktualno“ koroško vprašanje ter po eni strani poudarjajo koristnost skupne dvojezične vzgoje in po drugi strani kritično ocenjujejo in obsojajo dejavnosti, ki gredo v smer poglobljanja prepada med obema narodoma na Koroškem in s tem vnašanja novega nemira v deželi. Protestne izjave proti akcijam za ločitev šol pa objavljajo tudi najrazličnejše organizacije in skupine.

S posebno izjavo se je proti apartheidu v koroških šolah izrekla tudi organizacija staršev in otrok „Kinderland-Junge Garde“, ki se je na svojem občnem zboru prejšnji teden pridružila številnim protestom proti prizadevanjem FPÖ in KHD za spremembo manjšinskega šolstva. V izjavi med drugim pravi, da ta prizadevanja niso naperjena le proti življenjskim interesom in osnovnim pravicam slovenskih sodeželanov, temveč tudi težko obremenjujejo sožitje obeh narodov v deželi. Organizacija je izrazila svojo podporo akciji staršev za dvojezično ljudsko šolo v Celovcu.

V drugi izjavi pa je občni zbor „Kinderland-Junge Garde“ obsodil oboroževalno tekmo in se zavzel za splošno razorožitev v korist miru in s tem za bodočnost otrok. Pozval je k aktivni udeležbi v mirovni tednu od 13. do 20. maja.

Zgodovinarji dveh držav

SO SKUPNO OBRAVNAVALI PROBLEMATIKO NEMCEV NA SLOVENSKEM V OBDOBJU 1848–1941

V okviru sodelovanja med celovško in ljubljansko univerzo, ki je doslej svoj doseženi višek v skupnem obravnavanju problematike koroškega plebiscita, je prišlo prejšnji teden do nove skupne akcije. V Ljubljani so se namreč slovenski in avstrijski zgodovinarji zbrali na skupnem znanstvenem posvetu, ki je tokrat veljal vprašanju Nemcev na Slovenskem v času narodnih gibanj in prve jugoslovanske države, se pravi v obdobju 1848–1941.

Dvodnevni posvet je obsegal kar 18 referatov, v katerih so strokovnjaki iz dveh držav obravnavali mednarodne odnose tako z državnega in volilnopolitičnega kot gospodarskega, statističnega in splošno teoretičnega vidika. Namen simpozija je bila skupna osvetlitev za zgodovino pomembnih mednarodnih vprašanj, ki so v marsikaterem pogledu bolj ali manj kočljiva in o katerih je zlasti v Avstriji še vedno zaslediti netočne predstave.

Kakor pove že tema posveta, je razprava v prvi vrsti veljala seveda vprašanjem, ki so povezana s položajem Nemcev na Slovenskem v 2 različnih zgodovinskih obdobjih: v času narodnih gibanj 1848 in v času prve jugoslovanske države od 1918 do 1941. Pri tem so problematiko nemške manjšine osvetlili tudi v širšem jugoslovanskem merilu, za „primerjavo“ pa je bil prikazan še položaj Slovencev na Koroškem (ravnatelj Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu dr. Avgustin Malle) ter južnih Tirolcev.

Podobno kot pri simpoziju, ki je bil leta 1980 na celoški univerzi in je veljal skupnemu obravnavanju problematike koroškega plebiscita, bodo tudi referati sedanjega skupnega posveta na ljubljanski univerzi objavljeni v posebnem zborniku, ki bo predvidoma izšel letos jeseni, in sicer tako v slovenskem kot v nemškem jeziku.

Magnago proti asimilaciji

Ponovno za deželnega glavarja Južne Tirolske predlagani Silvius Magnago se je v svoji vladni izjavi v deželnem zboru zelo odločno izrekel proti vsakršni asimilaciji. Poudaril je, da mora biti deželna avtonomija v korist vsem trem v bocijski pokrajini živečim narodnim skupinam, obenem pa je zavrnil vsak poskus umetnega spreminjanja obstoja teh skupin.

Nedvoumna obsodba sleherne asimilacijske politike, ki jo je Magnago izrekel z ozirom na Južno Tirolsko, bi seveda morala enako veljati tudi za vsak drug primer, kjer

gre za obstoj dveh ali več narodnih skupin in njih sožitje v skupni domovini.

Tudi v primeru Avstrije bi morali v narodnostni politiki zatreči vsako asimilacijsko prizadevanje, ne pa obratno – kakor to vedno spet doživljamo – celotno manjšinsko politiko oblikovati tako, da naravnost pospešuje čimprejšnjo asimilacijo pripadnikov manjšine. Zlasti sedanjí zakon o narodnih skupinah je klasičen primer zoževanja manjšinskih pravic in v svoji praksi tako rekoč podpora raznarodovalnim prizadevanjem.

Dnevi sodelovanja z zamejsko mladino

Zveza socialistične mladine Slovenije prireja ta teden v Ljubljani „dneve sodelovanja z zamejsko mladino“. V tem okviru so se oziroma se bodo na raznih prizoriščih odvijale prireditve, ki so jih pripravili v sodelovanju z mladinskimi organizacijami in skupinami v zamejstvu. Namen te skupne manifestacije pa je, da bi še poglobili stike in sodelovanje med slovensko mladino v matični deželi in v zamejstvu.

Dnevi sodelovanja so se pričeli v ponedeljek z otvoritvijo razstave mladih likovnikov iz Slovenije ter Koroške in Italije. Včeraj je segal krog prireditev od nastopa pevskih zborov in tamburaških skupin preko koncerta rockovskih skupin do okrogle mize z naslovom „Zamejstvo in matica“. Danes so na sporedu gledališka predstava Odra 73 iz Pliberka, nastop folklornih skupin ter kantavtorski in literarni večer. Jutri pa se bodo dnevi sodelovanja iztekli s skupnim pohodom mladine.

Take prireditve naj bi postale tradicionalne in bi jih organizirali vsako leto v raznih krajih v Sloveniji in tudi v zamejstvu.

Scrini kuje stranko proti svobodnjakom

Bivši vodilni funkcionar svobodnjaške stranke in njen dolgoletni poslanec v parlamentu dr. Otto Scrini je začel uresničevati napoved, s katero je pred dvema mesecema zagrozil, če v vrhovnem vodstvu FPÖ ne bo prišlo do temeljitih sprememb.

Takrat je namreč predsedniku Stegerju očital, da je preveč „liberalen“ in premalo „nacionalen“ in da se je preveč oddaljil od „tradicionalne usmeritve“ svobodnjaške stranke. Zavzel se je za reformo v stranki, vključno personalnih sprememb na samem vrhu; obenem pa je napovedal morebitno ustanovitev lastne stranke.

Prvi korak v to smer je bil že narujen: notranjemu ministrstvu so bila predložena pravila nove stranke, ki se imenuje National-Freiheitliche Aktion ali kratko NFA (slovensko bi rekli Nacionalno-svobodnjaška akcija ali NSA). Glede predsednika nove stranke je Scrini izjavil, da osebo ne pride v poštev, marveč se zdaj znotraj svobodnjaške stranke trudi, da bi dobil kandidata, ki bi na kongresu jeseni nastopil proti Stegerju kot kandidat za predsednika FPÖ.

bil posvečen petkov večer 30. marca; Gregej Krištof in Borut Sommeregger sta predavala o smislu in namenu samostojnega nastopanja slovenskih sindikalistov pri teh volitvah.

V četrtek 5. aprila je klub v sodelovanju z avstrijsko visokošolsko

IZ PESTRE DEJAVNOSTI KSSSD NA DUNAJU:

Zbrali že nad 3600 podpisov „proti apartheidu v Avstriji“

zvezo vabil na premiero filma režiserja Rudija Palla z naslovom „Kärntner Heimatfilm“. To delo je pravzaprav življenjepis pisatelja Janka Messnerja, a je hkrati vsakakor tudi še odlična dokumentacija zgodovine slovenske narodne skupnosti zadnjih desetletij. Po mojem je to ena najodličnejših dokumentacij sploh, ki smo jih kdaj zmogli – bolje rečeno, ki so jih drugi zmogli za nas, saj nam samim o sebi še ni uspelo narediti kakega filmskega portreta ali dokumentacije. V času, ko si človek hote ali nehote ustvarja svoje mnenje predvsem iz tega, kar mu predstavljajo v tisku, po radiu in televiziji, postaja za vsakršno manjšino

prej ali slej usodno, če nima dostopa do javnih občil.

Omenjena dokumentacija pa je odlična predvsem zato, ker ni samo suhoparno naštevavanje zgodovinskih dejstev, ki so – čeprav kruta in resnična – dostikrat utrudljiva; še posebej za tistega, ki ne po-

nerjem, od katerih se mi je srečanje s Turrinjem še posebno vtisnilo v spomin. Od maja naprej bodo film kazali tudi po drugih krajih Avstrije, predvsem pa na Koroškem. Še dve prireditvi velja omeniti: 6. aprila je predaval pater Tomažič o perspektivah študentskega doma Korotan in teden dni navrh je Gabrijel Wutti priredil zanimivo diapredavanje o Nikaragvi, ki jo je pred nedavnim obiskal kot član delovne brigade (pogovor z Wuttijem smo objavili tudi v našem listu – op. ured.). Središčno točko klubskega delovanja v zadnjih tednih pa je seveda predstavljala podpisna akcija „Protih apartheidu v Avstriji“. Postavili smo svoje informacijske mize blizu univerze, v Kärntnerstraße in v operni pasaži; delili smo letake, prodajali slovenske in nemške knjige ter seveda pridno zbirali podpise. Razpletel se je marsikateri zanimivi pogovor med klubaši

Več kot mesec dni je že minilo, odkar je občni zbor Kluba slovenskih študentov in študentk na Dunaju razburil duhove na Dunaju in baje tudi na Koroškem. No, medtem se je razburjenje poleglo ter prešlo v konstruktivno delo in živahno, vsestransko aktivnost. V dolgih pogovorih in odkritih diskusijah smo uspeli razčistiti marsikatero nesoglasje med nami. Le škoda, da se večina tistih, ki so nesoglasja izzvali in podkrepili, niso udeležili teh srečanj. Izgleda, da so svoje zanimanje za klubske delovanje osredotočili edinole na občni zbor – to pa je le nekoliko premalo, bi človek rekel.

Izvoljeni odbor je čakalo ogromno dela. Poleg vsakotedenskih petkovih večerov je bilo treba pripraviti tudi prvi nastop s podpisno akcijo „Protih apartheidu v Avstriji“ v širši dunajski javnosti. S tem v zvezi nam je pomagalo predavanje dr. Avguština Malleja o najnovjšem razvoju na področju šolstva, ki je bilo na sporedu 16. marca. Teden navrh nas je obiskala igralska skupina graškega kluba z igro „Venter“ na besedilo Smiljana Rozmana. Volitvam v delavsko zbornico je

II. srečanje mladih slovenskih glasbenikov treh dežel

Glasbeni pedagogi oz. predstavniki slovenskih glasbenih ustanov so se pred časom dogovorili za tesnejše sodelovanje. Tako se je

dina kot njeni pedagogi storijo vse, da bi osvojili srca ljubiteljev glasbe.

Joško Hudl, ki je na prireditvi

Pihalni orkester GŠ Ravne na Koroškem

pred dobrim letom rodila ideja o pevskem srečanju mladih slovenskih glasbenikov treh dežel. V kulturnem domu Ivan Cankar je lani bilo srečanje, drugo pa je prejšnji četrtek bilo v celovškem Domu glasbe. Organizator je tokrat bil Kuratorij za glasbeno šolo na Koroškem, spored sodelujočih pa so izdelali skupno s predstavniki Glasbene šole SRS in Glasbene matice v Trstu.

Že dolgo pred pričetkom koncerta je v srednji dvorani bilo živo. Mladi glasbeniki so se pripravljali za nastop, nekateri malce nestrpni, drugi spet z rahlo tremo, vendar vsi samozavestni in z vsem srcem vdani glasbi. Že iz sporeda je bilo razvidno, da so si nastopajoči zastavili visok cilj: podajati glasbo domačih in mednarodnih mojstrov ter njihova dela predstaviti na dostojni ravni. To je mladim glasbenikom tudi uspelo. Lahko rečemo, da je celovško srečanje preseglo kvaliteto lanskega Ljubljanskega v Ljubljani, kar je že s tega vidika lep napredek, saj tako mla-

spregovoril v imenu Kuratorija za glasbeno šolo na Koroškem, je med drugim dejal, da naj bo na-

Med številnimi gosti je bil tudi generalni konzul SFRJ v Celovcu Marko Kržišnik in član predsedstva RK SZDL SRS Ivo Zorčič

stop nadaljnja spodbuda glasbenikom pri vsekakor napornemu uče-

nju glasbila in da naj bi nastop v Celovcu vsaj za nekaj ur združil mlade glasbenike iz vsega slovenskega kulturnega kroga. To vsekakor je, še več, združil jih je tudi z vsemi, ki so prišli na koncert in bili navdušeni nad kvaliteto in brezhibnem poteku sporeda.

Ce že govorimo o kvaliteti, potem moramo seveda upoštevati dejstvo, da so nekateri nastopali še zelo mladi, nekateri morda prvič v tem okviru, da je razlika seveda že opazna, če gre za začetnika ali pa že izkušenega mladega glasbenika. Korošci smo v tem oziru pač šele na začetku poti, medtem ko glasbena vzgoja v matični Sloveniji in zamejski Primorski temelji na večdesetletni tradiciji. Zato je primerjava tudi s tega vidika bila zelo zanimiva. Kljub temu pa lahko rečemo, da imamo tudi pri nas že nekaj mladih glasbenikov, ki so potom glasbene šole razvili svojo nardarjenost.

V Celovcu seveda ni šlo za tek-

Duo kitar Marko Feri in Franco Guštin iz Trsta in Tamara Kapus (klavir) iz Koroške

movanje, ampak za srečanje, ki je povsem doseglo svoj namen, zato na tem mestu ne bomo imenovali vseh tistih, ki so skoraj že virtuozno obvladali svoj instrument, vendar pa je prav nastop pihalnega orkestra GŠ Ravne na Koroškem pokazal kako je delo z mladino hvaležno, kako v orkestru lahko sodeluje že otrok, če ima za to ustrezne pogoje. V to smer bi morali v bodoče delovati tudi pri nas na Koroškem. To je želja nas vseh, četrtkovo srečanje je bilo potrdilo, da tak načrt kljub težavam ni neuresničljiv.

Po koncertu so se mladi glasbeniki razšli in prepričanju, da se bodo prihodnje leto spet srečali na III. srečanju mladih slovenskih glasbenikov treh dežel v Trstu.

Še enkrat: Ljubljanski dnevi v Celovcu

Če smo zadnjič zapisali, da so se Ljubljanski dnevi v Celovcu uspešno začeli, tega za nadaljnje prireditve v tem okviru ne moremo trditi. Obisk gledaliških predstav „Vrag filozofski fakulteti“ in „Kozlova sodba v Višnji gori“ namreč ni bil zadovoljiv, k sreči je predstavi obiskalo mnogo slovenskih rojakov, posebno mladine. Porazno pa je zgledalo na predstavah slovenskih filmov v celovškem Volkskinu, kjer so prejšnjo sredo predvajali trakove „Rdeči Boggi“, „Splav Meduze“ in „Karolina Žašler“, kajti za vse skupaj so našli komaj nekaj deset obiskovalcev. Tu ni naša naloga iskati krivca za tako blamažo, to bodo morali storiti organizatorji sami. Jasno pa je, da niti na dan predstav v izložbenih oknih Volfskina ni bilo ne plakata o Ljubljanskih dnevih v Celovcu, da o slikovnih napovedih o prikazanih filmih sploh ne govorimo.

O koncertu APZ „Tone Tomšič“ pretekli ponedeljek v srednji dvo-

rani Doma glasbe v Celovcu lahko zapišemo, da je bil dobro obiskan, čeprav tudi tam dvorana ni bila povsem zasedena. Vendar je koncert obiskalo mnogo ljubiteljev slovenske umetne in narodne pesmi ter pesmi drugih narodov, pač pa je treba ugotoviti, da je večina obiskovalcev bila iz vrst slovenske narodne skupnosti. Koncert APZ „Tone Tomšič“ je v okviru Ljubljanskih dnevov v Celovcu bil zaključek kulturnega dela teh prireditev v Celovcu, ostalo se bo v glavnem odvijalo na športnem področju.

Kritičnih pripomb, kar zadeva kvaliteto posameznih prireditev oz. predstav, so lahko samo pohvalne, saj se je Ljubljana v Celovec prišla predstaviti s svojimi vrhunskimi ansambli. Tudi sodelovanje med obema mestoma je treba pohvaliti, ker navsezadnje le prispeva k poglobitvi prijateljskih stikov med glavnima mestoma Koroške in SR Slovenije. Nikakor pa ni iskreno trditi, da so za slab obisk priredi-

tev krivi koroški Slovenci, saj so prav ti tvorili večino obiskovalcev. Kadar pa gre za pravice Slovencev v Celovcu, pa uradna stran vedno trdi, da v Celovcu ni Slovencev.

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV V CELOVCU IN SKUPNOST KOROŠKIH PARTIZANOV V LJUBLJANI TER AULA SLOVENICA V CELOVCU

vabijo

na otvoritev likovne razstave

„Po koroških partizanskih poteh“

ki bo v sredo dne 25. aprila 1984 ob 19. uri v prostorih galerije aula slovenica, Celovec, Paulitschgasse 5-7. Pri razstavi gre za dela slikarjev

dr. Danice Bem-Gala
in
univ. prof. dr. ing.
Franceta Cegnarja

Oba umetnika sta se večkrat mudila na Koroškem in, kot je razvidno iz naslova razstave, hodila po koroških partizanskih poteh ter kot umetnika slikala tiste kraje, kjer so se koroški partizani borili proti okupatorju, in tiste domačije, ki so podpirale naše uporniško gibanje. Vse to sta naslikala z očesom umetnikov, kar bo za obiskovalce enkratno kulturno doživetje, hkrati pa bomo ob tej priložnosti spoznali tudi del naše zgodovine, ko se je slovenski narod — tudi tostran Karavank — uprl nacizmu in tako doprinesel k dokončnemu propadu tretjega rajha. Ob tej priložnosti bodo v auli slovenici tudi koroški javnosti predstavili knjigo

„Jelka — aus dem Leben einer Kärntner Partisanin“

„Jelka — iz življenja koroške partizanke“

ki jo je izdal Dokumentacijski arhiv avstrijskega odporiškega gibanja, avtorja knjige pa sta Thomas Busch in njegova soproga Helene Busch-Windhab.

Razstava bo odprta do 14. maja 1984, od ponedeljka do petka od 13. do 16.30 ure.

K številni udeležbi vabijo prireditelji

Vidmar: „V Celovcu moramo postaviti kulturni dom“

„V Celovcu moramo postaviti kulturni dom.“ Tehtnejšega zagovornika kot Josipa Vidmarja si v tem našem hotenju ne bi mogli želeli. Nekdanji predsednik Osvobodilne fronte je to svojo zahtevo vsemu slovenskemu narodu postavil minuli četrtek v Celovcu, ko sta založba Drava in Založništvo tržaškega tiska predstavljali najnovejšo Vidmarjevo knjigo „Slovensko pismo“.

Za Josipa Vidmarja je najnovejša knjiga „izraz nekega čustva in nekega hotenja“, in ni je hotel videti vzporedne s Speransovim epohalnim delom o Razvoju slovenskega narodnega vprašanja, ker da gre pri Kardejevem delu za tehtno znanstveno razpravo.

Pri „Slovenskem pismu“ gre za zbirko esejev, razprav in člankov iz šestih desetletij: prva je nastala 1925. leta, zadnja o „Našem kulturnem prostoru“ (prvi del objavljamo na 7. strani) pa izvira iz lanskega leta. Njena osrednja tema je slovensko vprašanje v treh zgodovinskih obdobjih, v stari Jugoslaviji, v NOB in po osvoboditvi, v njej pa se zrcali ves Vidmarjev intelektualni boj za samobitnost slovenskega naroda in za njegovo kulturno identiteto. Med drugim vsebuje knjiga tudi znamenito razpravo „Kulturni problem sloven-

stva“, ki je 1932. leta dvignila precej prahu. Vidmarjev odgovor na današnje razčetrjenost slovenskega naroda (Vidmar: „Eden najbolj tragičnih narodov v Evropi“) je zamisel o enotnem kulturnem prostoru. Zanj je to „dober in zdrav pojem, ki ne more razburjati nobenih politikov, ker gre za golo kulturno zavest o pripadnosti slovenskemu narodu“. Prav zato se Josip Vidmar kot ena od osrednjih slovenskih kulturnih osebnosti 20. stoletja še posebej zavzema za to, da bi podobno kot v Trstu ali Gorici tudi v Celovcu postavili osrednji slovenski kulturni dom.

„Slovensko pismo“ se bere kot velik zagovor majhnih narodov, je bilo rečeno ob predstavitvi, saj je recimo že leta 1932 podvomil o kulturni plodnosti velikih narodnih in državnih kolektivov. In ob sami predstavitvi je to tezo podkrepil z resnico, da je Evropa kontinent zelo majhnih skupnosti.

Drava je bila deležna priznanja Josipa Vidmarja, ker je dala pobudo za nastanek knjige in jo po avtorjevem mnenju tudi zelo hitro izdala.

Po vsem videzu s takimi dejanji skupaj z drugo zamejsko založbo že uresničuje svoje tvorno vključevanje v skupni kulturni prostor.

Bergovi lesorezi v koledarju aule slovenice

Ob zaključku velike retrospektivne razstave prof. Wernerja Berga v celovškem Domu umetnikov, ki jo je obiskalo nad 60.000 gledalcev in bo sedaj potovala po raznih mestih, med drugim v Ljubljano, bi radi opozorili vse ljubitelje njegove umetnosti, da pripravlja aula slovenica za leto 1985 prvi njegov stenski koledar z reprodukcijami lesorezov.

Je dovolj kontaktov ob „Kontaktne leče“?

Prvotni cilj „Kontaktne leče“, dijaških kulturnih dnevo, ki so se začeli leta 1981, je bil ta, zboljšati kontakt med slovensko- in nemškogovorečimi srednješolci v Celovcu. Od blizu — kot z lečo — naj bi spoznali šolarji možno sožitje. Po zaključku letošnje, četrte „Kontaktne leče“ so organizatorji sicer zadovoljni z obiskom in sporedom, vendar stvarnost dijaške angažiranosti oz. ne-inicijativnosti ne dopušča evforičnih ocen za bodočnost.

Pepe Starman, eden izmed soorganizatorjev letošnje prireditve, meni, da celotna prireditev izgublja — kot tudi druge podobne prireditve — svoj visok nivo, opaziti pa je tudi določen družbeno-političen desinteres dijakov. Vrh tega nekateri zastopniki drugih celovških srednjih šol pozabljajo na prvotni cilj prireditve.

DIFERENCE O KRAJU PRIREDITVE

Tako smo letos opazili, da je bil programski zvezek v glavnem le v nemškem jeziku, in v pripravljalnem komiteju si dolgo niso bili enotni o kraju prireditve. Pojavila so se mnenja, da bi prireditev bolj odmevala, če bi bila na kakšni drugi gimnaziji. Pa so se končno uveljavili le tisti, ki so menili, da je ravno zaradi predsodkov do Slovencev (ki še prevladujejo pri nekaterih šolar-

Klaus Schöffmann, zastopnik šolarjev s 1. Zvezne gimnazije in koordinatorski letošnje „Kontaktne leče“, je bil s potekom letošnje „leče“ še kar zadovoljen. Prireditve so bile dobro obiskane, največ obiskovalcev je imela jazz-skupina Kundalini, več kontaktov pa si želi še med poslušalci in avtorji-literati.

Nad 20 skupin in posameznikov je sodelovalo na tej prireditvi od torka do petka zadnjega tedna; med njimi so bili znani Hans Gigacher, Humbert Fink, zbor slovenske gimnazije, a tudi slovenski umetniki, ki se šele uveljavljajo, kot npr. Fabian Hafner, Cvetka Lipuš, Pepe Starman in slovenski jazz-duo Hanzl+Niko. 65-letni dunajski publicist Georg Breuer se je v svojem predavanju spraševal kakšne možnosti ima Avstrija ob tej eskalaciji oboroževanja, če bi res izbruhnila 3. svetovna vojna. Informacije o problemih tretjega sveta pa je spet razširjeval celovški „3.-Welt-Laden“. Slike so razstavljali Stefan Jausz, Rupert Hennig in Martin Koren.

„ALPENROT“: SKUPNI NASTOP BURZA IN DRABOSNJAKOVIIH KOMEDIJANTOV

S kritičnima igrama „Alpenrot“ in z „Zeno brez lastnosti“ se je končala četrta Kontaktne leče. „Alpenrot“ je drugi odrski komad, ki ga je napisal celovški študent Artur Burz, ki je v prejšnjih letih bil eden najbolj zavzetih organizatorjev „leče“. Njegovo drugo delo je postalo po vsebini in izvajanju produkt dobrega sodelovanja obeh narodov v deželi. Vsebinsko komad karikira avstrijske družbene razmere, tudi koroške, ki manjšini niso naklonjene. Izvedba pa je takšna, da „Drabosnjakovi komedijanti“ (Monika Zeichen, Franc Kernjak, Hanzl in Eva Dragaschnig in Margit Lesjak) predstavljajo pet tipičnih oseb, glavni igralec (Arthur Burz sam) pa jih s svojim ciničnim monologom daje njihovo barvitost. Pojavi se namreč človek, ki se ne prečisto spominja druge svetovne vojne, drugi se stalno navdušuje za visoko kulturo, tretji se ne more otrestiti svojega hlapčevskega značaja, četrti je spet popolnoma melanholičen, dočim jih klavn zbada in se iz njih norčuje.

Igra je bila dobro obiskana in publika je izvrstno podano predstavo pozitivno sprejela. Avtor pa je dejal, da je komad napisal tudi zaradi tega, ker se sramuje za dejanja svojih protislovenskih rojakov.

„ZENA BREZ LASTNOSTI“

Kulturni užitek posebne vrste pa je bil nenavadna uprizoritev „Zena brez lastnosti“, avtorja Dieterja Kaufmanna, ki jo je igrala njegova žena, koroška igralka Gunda König („K&K Experimentalstudio“). Med-

narodno znani ansambel je tudi pri celovških dijakih dobil mnogo aplavza, saj ta žena v več kot uro trajajočih prizorih, zavita v akustične, filmske in druge tehnične efekte, na nepoznan in pretresljiv način upodablja razvoj in krize današnje ženske. Vse se začne s koračnico in z neprestanim ponavljanjem deklaracije človekovih pravic, ki prepoveduje vsakršno obliko odvisnosti člove-

ka. Diapozitivi prikazujejo ženski obraz, iz katerega izginjajo oči, nos, usta... ostane ženski obraz brez izraza. Sledijo vprašanja: Ali je ženska samo NJEGOV svet? Ali je več? Lepoto ženske, razvoj njene zavesti, njene krize, staranje in resignacijo, spremljajo elektronska muzika in zvoki iz vsakdanjega življenja, tako da se pred očmi dogajanje ne odvija samo optično temveč nas pretresajo tudi zvočni efekti.

Zahtevna predstavitev je bila lep zaključek „leče“, saj je vsakega obiskovalca res silila v premišljevanje.

Vigredni mladinski koncert v Šentjanžu

„Slovenska mladina potrebuje nastope, kjer lahko pokaže svoje znanje. Koncerti pred domačo in tujo publiko dvignejo samozavest mladih slovenskih pevcev in instrumentalistov“, tako so si mislili odborniki Slovenskega prosvetnega društva Šentjanž in povabili mlade talente iz Bilčovsa, Kotmare vasi in Sveč na „Vigredni mladinski koncert“. Okoli 70 mladih je torej minulo nedeljo prepevalo, igralo in recitalo v Šentjanžu. Nastopil je bilčovski otroški zbor SPD „Bilka“ pod vodstvom Micke Mischkulnig in Urške Filipič, recitali so otroci Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci“ iz Kotmare vasi (vodila jih je Erika Muri) in peli ob

spremljavi harmonike, kontrabasa in orffovih instrumentov. Na dve električni kitari, na bobne in elektronske orgle pa je zaigrala otroška pop-skupina iz Sveč. Skupino, ki jo vodi pater Ivan, sta spremljali tudi dve mladi pevki. Zaigrala pa je tudi 17-članska šentjanska tamburaška skupina, ki je pod vodstvom Ivane Weiß že znatno napredovala.

Pomladno veselje otrok ob nastopu je dalo organizatorjem prav, da so zbrali mlade kulturnike iz neposredne sosesčine. Otroke pa je veselilo, ko so ob koncu prejeli še kulturno in zdravo darilo: vsak po eno knjigo in jabolko.

Občni zbor SPD „Zvezda“ v Hodišah

Pretekli petek so se člani prosvetnega društva v Hodišah zbrali na rednem občnem zboru. V svojem poročilu je predsednik Kristijan Tusch nakazal pestro dejavnost tamburaške skupine v preteklem delovnem obdobju. Tamburaši so bili povsod prezentni, na raznih domačih prireditvah za turiste, na manifestativnih proslavah, gostovali so tudi v drugih predelih Avstrije ter v inozemstvu. Vmes je društveno delo nekoliko stagniralo, a z organizacijo mladinske revije Pokaži kaj znaš v sodelovanju društva s Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu, lani poleti, se je spet nekaj premaknilo. S ponovno organizacijo hodiškega plesa, s koncertom Suškega okteta in ansambla Korenika so prišli novi impulsi, kjer je predvsem sedaj novoizvoljeni predsednik Toni Miksche dokazal svoje organizacijske sposobnosti. Dokazal pa je tudi, da se z zavzetim agilnim delovanjem kulturno delo lahko po-

živi in dosežejo uspehi.

Po poročilih je sledila volitev novega odbora. Novi predsednik je Toni Miksche, podpredsednik Kristijan Tusch, tajnika Tilka Loibnegger, namestnik tajnika Mihi Morhe, blagajnik Jozi Spitzer, namestnik Romi Tusch, v razširjeni odbor so bili izvoljeni še Ludvik Zwander, Folti Pavlič, Melitta Aichholzer in Franci Spitzer.

Novi odbor je sklenil, da bodo takoj pričeli z ureditvijo članov in agitacijo za sodelovanje vseh društvenikov pri kulturnem ustvarjanju v občini Hodiše.

Občnega zbora se je udeležil tudi zastopnik SPZ Jozi Mečina, ki je dal društvu zagotovilo, da bo Slovenska prosvetna zveza vsako spodbudo ali idejo podprla in tudi v bodoče društvu nudila gmotno podporo. KKZ je zastopal predsednik dr. Janko Zerzer.

JoMe

Prizor iz „Zene brez lastnosti“

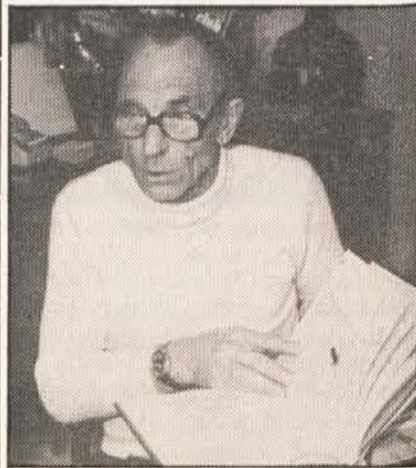
jih in njihovih starših), treba „Kontaktne leče“ napraviti v Zvezni gimnaziji za Slovence.

Drugače pa je razveseljivo, da se je baza za te dijaške kulturne dneve razširila. Drugim celovškim splošno-izobraževalnim srednjim šolam se je letos pridružila še Trgovska akademija II. Prav tako pa premišljujejo ti združeni zastopniki šol o skupnem dijaškem časopisu, ki naj bi še bolj povezoval dijaške celovških šol. Pa tudi o pripravah za peto Kontaktne leče že premišljujejo.

Tonči Schlapper šestdesetletnik

Še naprej bo ostal zvest Slovenški prosvetni zvezi kot recitator slovenskih pesmi, je ta teden ob svojem 60. življenjskem jubileju potrdil inž. Tonči Schlapper iz Šentjakoba v Rožu. Poznamo ga kot prosvetnega delavca, ki je že v petdesetih letih kot tajnik Slovenske prosvetne zveze na položju organiziral kulturno delo.

Kolo je bilo tedaj še najbolj pogosto prometno sredstvo, ki je povezovalo z idealizmom in navdušenjem napolnjene prosvetne delavce. A tedaj ni bil samo organizator, kot režiser je npr. na Kostanjah pripravil odrsko uprizoritev „Miklove Zale“, ki so jo tedaj še uprizorili v Drabosnjakovih pinji. Še bolj pa ga danes

inž. Tonči Schlapper

poznamo kot dobrega recitatorja in interpretata slovenskih lirčnih in berbenih tekstov.

Naš slavljencec pa je aktiven tudi na drugih področjih narodnega življenja. Poznamo ga kot aktivnega odbornika Zveze slovenskih organizacij. Poleg svojega poklicnega dela pa se vključuje tudi v slovensko zadržniško delovanje, saj je na zadnjem občnem zboru prevzel tudi mesto predsednika Posojilnice Šentjakob v Rožu.

Tonči Schlapper se je rodil v Šentpetru na Vašnjah v Podjuni, in izhaja iz skromnih socialnih razmer, tako da je na lastnem telesu občutil socialno in narodnostno brezpravnost. Kot značajan aktivist za pravice slovenskega človeka je pripadal vedno napredni struji slovenskega narodnega gibanja. Kot tak pa si je med obema narodoma pridobil priljubljenost in spoštovanje.

Številnim čestitkam, ki jih je slavljencec prejel ob svojem jubileju, so se v ponedeljek pridružili tudi predstavniki Zveze slovenskih organizacij in Slovenske prosvetne zveze, ki so Tončiju Schlapperju na njegovem domu želeli še mnogo uspehov. Našemu zvestemu bralcu in sodelavcu pa se s čestitkami pridružuje tudi uredništvo Slovenskega vestnika.

PRIREDITVE

Veseloigra

„NAŠI LJUBI OTROCI“

● v soboto 28. 4. 1984 ob 20. uri v kulturni dvorani na Ziljski Bistrici
Prireditelj: SPD „Zila“ na Ziljski Bistrici

● v nedeljo 29. 4. ob 10. uri pri Kovaču na Obirkem
Prireditelj: SPD „Obir“ na Obirskem
Gostuje igralska skupina SPD „Dobrač“ na Brnci

SENTJAKOB V R.

„FIGULE-FAGULE“

Leopold Suhodolčan
v nedeljo 29. 4. 1984 ob 20. uri v farni dvorani v Šentjakobu.
Prireditelj: SPD „Rož“ v Šentjakobu

CELOVEC

Razstava slik Lize Lik je odprta še do 27. aprila 1984 v Mohorjevi knjigarni (od ponedeljka do petka, od 7.30 do 12.30 in od 14.30 do 17.30 ure; ob sobotah pa od 7.30 do 12. ure)

PLIBERK

JUBILEJNI KONCERT MePZ „PODJUNA-PLIBERK“ OB 10-LETNICI OBSTOJA

v soboto 28. 4. 1984 ob 20. uri v gostilni Schwarzl v Pliberku
Nastopajo: mladinski zbor „Mlada Podjuna“, vodi Mira Zdovec — MoPZ „Edinost“, vodi Joško Kert — MoPZ „Kralj Matjaž“ iz Libuč, vodi Hanzl Košutnik — moški oktet s Suhe, vodi Bertelj Logar — MePZ „Podjuna-Pliberk“, vodi Toni Ivartnik

VELIKOVEC

PRAZNOVANJE 10-LETNICE OBNOVITVE PROSVETNEGA DRUŠTVA

v nedeljo 29. 4. 1984 ob 14.30 uri v Trgovski zbornici v Velikovcu
Nastopajo: moški oktet s Suhe, trio „Korotan“ SPD „Danica“ iz Šentvida, dekleški zbor PD v Velikovcu
Slavnostni govornik: podpredsednik KKZ Lovro Kaselj

Prireditelj: Prosvetno društvo Velikovec

KAPLA OB DRAVI

POHOD V EMAVS

na velikonočni ponedeljek 23. 4. 1984
Zbirališče: ob 15. uri pri gostilni Simandl v Strugi (Strau) ali pri gradu, ki je približno 200 m od glavne ceste, ki pelje v Svetno vas
Prireditelj: Katoliška mladina

SENTILJ

Veseloigra „POSLEDNJI MOŽ“

v nedeljo 29. aprila 1984 ob 20. uri v dvorani pod cerkvijo.
Gostuje igralska skupina SPD „Bilka“ iz Bilčovsa
Prireditelj: Katoliška prosveta Sentilj

MODNA REVILJA

v soboto 5. maja 1984 ob 20. uri v mestni hiši v Borovljah.
Sodelujejo: Gorenjska oblačila Kranj, podružnica Jesenice, Almira Radovljica in Peko Tržič
Prireditelj: Zveza slovenskih žena v Celovcu.

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu in Turistično društvo Dravograd objavljata razpis za

KOROŠKO OHCET

ki bo v soboto 30. 6. 1984 v Dravogradu. Pari, ki se želijo poročiti in niso starejši od 30 let, naj se prijavijo v pisarni Slovenske prosvetne zveze v Celovcu, Gasometergasse 10, tel. 0 42 22 - 32 5 94 do 20. aprila 1984. Tu boste dobili tudi podrobne informacije.

Namiznoteniški turnir

Krajevno združenje Zveze slovenske mladine Škocijan vabi na namiznoteniški turnir, ki bo na velikonočni ponedeljek 23. aprila 1984 ob 14.00 uri v kulturnem domu v Šentprimozu.

Ob 20-letnici obstoja
Klub prijatelj lov vabi na

JUBILEJNI OBČNI ZBOR

ki bo v nedeljo 29. aprila 1984 s pričetkom ob 13.30 uri v Kulturnem domu na Radišah.

Pred pričetkom občnega zbora bodo ob 13.15 uri rogisti južne Koroške in iz Litije zatrobili pred vhomom Kulturnega doma lovske melodije.

Lovski pevski zbor iz Zelezne Kaple vabi na

LOVSKI PLES

ki bo 5. maja 1984 ob 20.30 uri v hotelu „Obir“ v Zelezni Kapli.

SPD Radiše vabi na

VELIKONOČNO BAKLADO

v soboto, dne 21. aprila 1984 (na krstnico) ob 21. uri pri Znidarju (Lampichlerju) na Radišah.

Prosimo vas, da po možnosti že sami prej pripravite ali priskrbite baklo.

SPD Gorjanci v Kotmari vasi vabi na nastop znane hrvaške folklorne skupine

KOLO SLAVUJ

v nedeljo 29. aprila 1984 ob 14.30 uri v ljudski šoli v Kotmari vasi.

RTV Ljubljana, II. program v soboto 21. aprila 1984 oddaja

„OD ENIH DO SEDMIH“

Popoldanski klepet s Slovenci na avstrijskem Koroškem

Oddajo je pripravil novinar Silvo Tevšek

Igralska skupina SPD Danica iz Šentvida gostuje z dramo

„KADAR SE UTRGA OBLAK“

na velikonočni ponedeljek 23. aprila 1984 ob 11. uri (po drugi maši) v Kulturnem domu na Radišah.
Prireditelj SPD Radiše.

Na prijateljskem obisku pri ZSO se je mudila ta teden delegacija skupščine občine Škofja Loka, ki ima tesne kontakte tudi s Selani.

Pravni nasveti

Vedno spet potrebujejo posamezniki in društva pravne nasvete, zato se je Zveza slovenskih organizacij odločila, da napolni to vrzel z uvedbo rednih pravnih nasvetov, ki jih bo dajal ob spodaj navedenih terminih dr. FRANC SERAJNIK:

v CELOVCU (v prostorih ZSO, Gasometergasse 10) v petek 27. aprila 1984 med 9. in 13. uro

v PLIBERKU (v prostorih Posojilnice) v soboto 21. aprila 1984 med 9. in 12. uro

v ŠENTJAKOBU V ROŽU (v prostorih Posojilnice) v petek 27. aprila 1984 med 17. in 20. uro

Partizanski pevski zbor Ljubljana slavi 40-letnico obstoja

Partizanski pevski zbor Ljubljana, ki je bil ustanovljen aprila leta 1944 v vasi Planina v kočevskih gozdovih kot Invalidski pevski zbor, letos slavi 40-letnico svojega obstoja. Ob tem pomembnem jubileju Partizanski pevski zbor Ljubljana izvaja obširen program. S praznovanjem, ki se odvija v Cankarjevem domu v Ljubljani, je pričel minuli terek.

Glavni namen praznovanja je Partizanski pevski zbor Ljubljana namenil ohranitvi tradicije partizanske pesmi. Za uvod v praznovanje so predstavili monografijo o Par-

tizanskem pevskega zboru in njegovo veliko ploščo predvojnih in vojniških pesmi. Ob tej priložnosti so odprli tudi razstavo Od Invalidskega pevskega zboru do Partizanskega pevskega zboru. 24. aprila bo jubilejni zbor v Cankarjevem domu priredil koncert, namenjen mladini Ljubljane, dan za tem pa bo slavnostni koncert; tedaj bodo zboru in nekaterim članom podelili zaslužena priznanja.

Partizanski pevski zbor Ljubljana je v svojih štirih desetletjih delovanja na številnih koncertih doma in v tujini posredoval slovensko bor-

beno in delavsko pesem ter pesmi drugih narodov in narodnosti Jugoslavije. Pri tem pa je gojil tudi borbene in delavske pesmi drugih narodov v svetu. Povsod, kjer je nastopal, je bil deležen toplega sprejema, saj partizanska pesem še danes navdušuje in priteguje — tudi mladino, ki prav potom te pesmi spoznava junaštvo partizanske borbe. Zato je tudi razumljivo, da so poleg jubilejnega zboru nastali še partizanski pevski zbori v Trstu in v Celovcu, torej v zamejstvu, kjer se morajo Slovenci še vedno boriti za svoje narodnostne pravice.

Partizanski pevski zbor Ljubljana bo ob svojem jubileju izvedel tudi vrsto gostovanj, kot znano, bo ob tej priložnosti prišel tudi v Celovec, kjer bo skupno s tržaškim in koroškim Partizanskim pevskim zborom nastopil v delavski zbornici v Celovcu.

Prvi dirigent Partizanskega pevskega zboru je bil Karol Pahor, za njim je zbor vodilo več dirigentov, od njih najdalje Radovan Gobec, ki je za zbor napisal tudi mnogo skladb, od leta 1980 pa zbor vodi Milivoj Šurbek.

Rožeški živalski park spet odprt

Minulo nedeljo so se spet odprla vrata znanega rožeškega živalskega parka, ki preživlja nad 300 živali in ptičev, med njimi tudi živalske vrste, ki so obsojene, da izumrejo. Največji ponos živalskega parka so vsekakor mezopotamski damski jeleni. Ta jelen, katerega življenjski prostor je na iraško-iranskem področju, kjer so sedaj življenjski boji, je veljal že za izumrlega. V letu 1957 je neka odprava v Perziji ujela mlad par te izredno redke sorte jelenov, iz katerega se je razmnožilo nekaj eksemplarjev. Deset jih danes živi v Kronbergu. v ZRN, 2 v vzhodnem Berlinu, 10 v Izraelu in neznano število južno od Kaspijskega morja. V rožeškem živalskem vrtu so zelo zainteresirani, da bi to redko živalsko zvrst pomnožili in tako prispevali svoj delež k ohranitvi te redke živali. Posebnost živalskega parka pa je tudi takoimenovani svinjski jelen (glej sliko), ki ima to ime po svinjam podobni hoji.

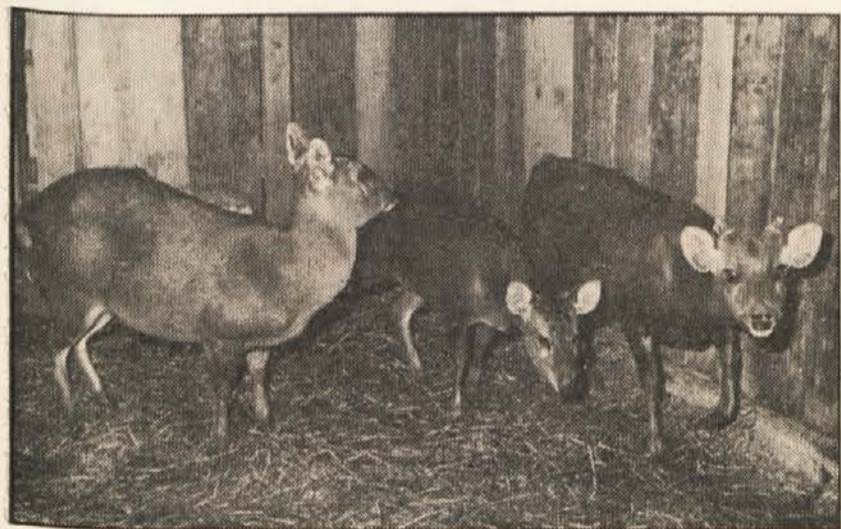
Čeprav živijo risi že pet let v živalskem vrtu, iz tega „zakona“ še ni bilo „naraščaja“, letos pa iz-

gleda, da bo resnica. Pri obiskovalcih parka so najbolj priljubljene berberske opice, ki s svojimi smešnimi igrami zelo zabavajo publiko, še posebno otroke.

Rožeški živalski park, katerega površina znaša 30 hektarjev, je tudi pokrajinsko zanimiv, tako da se obiskovalci poleti, ko je zelo vroče, lahko hladijo v senci naravnega gozda, kjer so možni lepi sprehodi na vrh hriba z razvalinami starega gradu, od koder je izredno lep pogled na Rož in na Karavanke. Seveda je dovoljeno tudi fotografirati živali, tako da pridejo v tem živalskem vrtu na račun ne samo ljubitelji živali in narave, marveč tudi ljubitelji fotografije.

Kdor plača vstopnino, ki znaša za odrasle 40, za skupine 23 in za otroke 15 šilingov, se lahko zadržijo v parku tudi ves dan. Na razpolago je okrepečevalnica in igrišče za otroke.

Letos poleti bo rožeški živalski park obhajal 10-letnico obstoja postaje ptic ujed, ki vsako leto krožijo nad Rožekom in okolico. Ta jubilej bodo tudi temu primerno obhajali.

ZKP vabi

Zveza koroških partizanov v Celovcu vabi ob dnevu zmage nad fašizmom in ob podpisu državne pogodbe na manifestacijo partizanskih pevskega zborov treh dežel v nedeljo 13. maja 1984 ob 14. uri v dom Sindikatov (bivša Delavska zbornica) Bahnhofstraße 44, v Celovcu, pod geslom IZ UPORA ZA MIR — ENAKOPRAVNOST.

Na tej manifestaciji bodo zapeli zmagovito uporno partizansko pesem Tržaški partizanski pevski zbor, Partizanski pevski zbor Ljubljana ter Koroški partizanski pevski zbor ob spremljavi godbe na pihala.

Ne zamudite prvega srečanja partizanskih zborov na Koroškem, ki bo obenem tudi manifestacija za mir in enakopravnost in prijateljstvo med narodi.

Vstopnice so v prodaji pri Slovenskih prosvetnih društvih in v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Pavličeva ulica 5-7.

Odbor ZKP

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

vabi ob dnevu zmage nad fašizmom

na

Pevsko srečanje

v nedeljo 13. maja 1984 ob 14. uri v Delavski zbornici v Celovcu

Sodelovali bodo

PARTIZANSKI PEVSKI ZBORI iz Ljubljane, Trsta in Celovca pod geslom IZ UPORA IN ZMAGE ZA MIR — ENAKOPRAVNOST

Čirkovče pri Pliberku

Pred nedavnim smo našo najstarejšo vaščanko Marijo Enci spremili k večnemu počitku na njivo miru v Nončo vas. Pokojnica je bila že več let navezana na tujo pomoč, vendar je njena smrt prišla nenadoma in še posebno za njene številne otroke, ki so jo ljubili in spoštovali.

Marija Enci se je rodila v Gradičah v suški občini. Kmalu je morala okusiti pelin tega sveta. Ze kot mlada deklica je morala iti služiti kot pastirica in kasneje kot dekla k raznim kmetom. Njen delovni dan je trajal od zore do mraka. Casa ni bilo niti za šolo. A Marija je z velikim veseljem delala in želela, da bi kdaj tudi sama postala samostojna, da bi imela svoj domek. Zato se je odločila za življenje v dvoje. Za življenjskega druga si je izbrala Aleša Enci, da bi lažje prehodila težko pot. Z možem, ki je bil tudi prolemlarec-dejavac, nista premogla drugega kot štiri pridnih rok in mnogo upanja, da bo tudi tega pomanjkanja in brezposelnosti enkrat konec. A čas v katerem sta živela je bil neusmiljen in trd. Dela ni bilo kot danes in če ni bilo dela, tudi ni bilo tistega malega zaslužka, potrebnega za življenje. Na kmetih pa je bilo plačilo za delo le kos kruha ali cajna krompirja, včasih tudi samo „bog lonaj“ ki pa je za lačna usta bil premalo. Hudo je bilo, ker je družina rasla, mlada usta pa so prosila kruha. Kljub revščini in pomanjkanju se družina pri Kufjaku na Vrheh na Komlju rasla in mati je upala, da bo tudi zanje prišel lepši čas. Toda tiste križave polni nikdar ni bilo konec. Predvojna gospodarska kriza se je občutila iz dneva v dan bolj in revežev, ki so bili odvisni od milosti drugih, je bilo vedno več. Takrat s strani javne roke ni bilo nobene podpore in vsaka mati je morala svoj rod preživljati kakor je vedela in znala, čeprav so takrat bili na oblasti krščanski možje. Prišla je vojna

in tudi mož je moral v vojsko in mati je ostala sama z otroci in bolno materjo. Po vojni se je mož vrnil in dobil je delo. Toda ta sreča ni bila dolgotrajna, kajti oče Aleš se je leta 1946 pri opravljanju dela v opekarni v Strpni vasi — Sorgendorf smrtno ponesrečil. Ta strašni udarec je bil za ženo in njenih 16 otrok nekaj nedojemljivega in strah za bodočnost je postal spet vsakdanji gost v družini. Le z veliko skrbjo in ljubeznijo, kakršne zmora le mati, je skrbel za svojo veliko družino in vse otroke vzgojila v pridne, delavne in pošteno člane naše skupnosti.

Čeprav je Encijeva mati sama imela velike težave, je bila velika dobričina in je rada pomagala tudi drugim, tako je prenesla to lepo lastnost tudi na svoj rod. Cas je kljub težkim letom hotel in dobri Encijevi materi so se le začele izpolnjevati srčne želje. Zgradila si je majhen domek v katerem so živeli vsi v zadovoljstvu. Skrbela je za otroke, da so se izučili in prišli k boljšemu kruhu. Trnjeve polti je bilo zanjo konec, ko je zadovoljna stopila v zasluženi pokoj. Ni bilo več pomanjkanja in bede kot nekoč. In tega se je mati v polni meri zavedala. Hvaležna je bila za vse. To hvaležnost pa so pokojni materi izkazovali tudi njeni otroci, ki so radi prihajali k njej in še posebno, ko ni mogla več iti brez tuje pomoči. Le malo kdaj vidiš otroke, ki bi tako vzorno skrbeli za svojo mater.

Ogromno žalnih gostov se je zbralo pri sinu Rudnu, da se poslovijo od trpinke in dobre matere. Njena krsta je bila obsuta s cvetjem, v tem se je izkazala njena priljubljenost in dobrota. Rože so končno zagrnile njeno trnjevo pol.

Naj ji bo zemlja, katera je bila skopa do nje, lahka. Svojem izrekamo naše globoko sožalje.

ikej

Turistično podjetje KOMPAS v Ljubljani

sporoča, da ima v svojem programu naslednja turistična potovanja:

- Mičet, 6 dni, 27. 4. 1984
- Bosna in samostani Srbije, 8 dni, 26. 4.
- Božava - Dugi otok, 5 dni, 28. 4.
- Egipt (Kairo-Luxor-Asuan), 9 dni, 29. 4.

- Klasična Grčija, 9 dni, 26. 4.
- Anatolija - Kapadokija, 9 dni, letalo/avtobus, 29. 4.
- Grčija, 6 dni, 29. 4.
- Holandija, 10 dni, 26. 4.
- Ciper - tedensko paketi vsak četrtek
- Rim skozi stoletja, 5 dni, 27. 4.

Več informacij daje: KOMPAS JUGOSLAVIJA, poslovalnica Ljubljana, Miklošičeva 11, p.p. 307/VI telefon: (03061) 327-761 in 327-661 telex: 31463

JANKO MESSNER

Koliko znamo še slovensko?

Jezikovni pogovori v Radiu Celovec

9

V enem naših tednikov berem naslednjo objavo:

„Zrelostni izpit za eksterniste je mogoče opraviti PREKO prošnje pri deželni šolski oblasti ...“

Stvar je torej zelo preprosta: napišeš prošnjo, jo položiš na tla, stopiš čeznjo in že imaš zrelostno spričevalo v devžaku bolj pa haržetu, kakor pravijo Rožani.

Seveda je poročevalka hotela povedati nekaj drugega — über ein Gesuch — le da ni prislunila človeku na vasi, kako bi ta to povedal: izpit je mogoče opraviti s prošnjo, brez nje ne gre. „Mit einem Gesuch“ — bi rekel Nemeč, ali „aufgrund eines Gesuches“ — s tem, da vložiš prošnjo ipd. Samo 'preko' prošnje pa res ne gre. „Preko“ je ali prislov ali predlog z rodilnikom, se pravi 2. sklonom. V stavku: Tam preko je Amerika — je prislov in prikazuje stanje na drugi strani. Lah pa izraža tudi preseženo mero, npr.: Ostal je na obisku do noči in še preko. Pa še en pomen ima kot prislov. Pokol pri Peršmanu je dejstvo, ne moreš preko ... To pomeni, da je treba ta pokol upoštevati, da ga ne moreš prezreti. Kot predlog ima „preko“ kajpada vse sorte funkcij, samo te ne, ki jo obravnavajo

v zvezi z zrelostnim izpitom: Gledal sem preko glav — ich sah über die Köpfe HINWEG, skočil sem preko ograje — über den Zaun, obesila je torbo preko rame — über die Schulter, reka se je razlila preko travnikov — über die Wiesen, potoval je preko Salzburga — čez Salzburg, nosim srajco preko hlač — über die Hose, ne piši preko roba — darüber hinweg! Mož ima preko šestdeset let ipd.

Le naslednja raba ni čedna: „Politične stranke vplivajo na javno mnenje 'preko' časopisja!“ Tako beremo ne samo v naših koroških glasilih, temveč tudi v tistih iz Ljubljane. Ali pa: „Poslali so sporočilo 'preko' tajnika Kulturnega društva.“

Za izražanje sredstva ali posrednika ta čudni predlog „preko“ ni prida. Kadar gre za osebo, stopi na njegovo mesto boljši „po“ — npr. poslali so mi obvestilo po tajniku; če pa gre za kako stvar, za predmet, npr. časopisje, je najboljšo uporabljati „s“ — „mit“! Tako torej vplivajo na javno mnenje s časopisjem. Tudi v nemščini bi bilo lepše reči: sie beeinflussen die öffentliche Meinung mit ihren Zeitungen, sicer pa je to njihova reč, ihr Bier, ni naša skrb. Mi samo glejmo, da NE BOMO NEMŠKO MISLILI, KADAR SLOVENSKO GOVORIMO. Glejmo, da ne bomo šli preko domačega govora pisat v slovenske tednike! Se pravi, da ne bomo prezirali zakonitosti svojega jezika.

Zdaj pa še nekaj drugega: 'Na tem mi je veliko ležeče'

— daran liegt mir sehr viel: Nemci so nas dolgo predolgo tužčili, da bi se jim smeli še dandanes prepuščati za tučenje!

Če nam je kaj do lepe materinščine, do narodnega ponosa in narodne samostojnosti, se ne bomo preoblačili in šemili s tujim perjem. Rekl bome: Meni je veliko do tega. Kakor tudi ne bi smeli reči: slovenska slovnica 'mi ne leži', liegt mir nicht ... Namesto da bi rekli: mi ne prija, mi ne gre, me ne zanima, me ne mika, me ne veseli! V resnici takemu malomarnežu ta uboga slovenska slovnica že leži — namreč v blatu. Pobere naj jo, očisti in odpre, pa se ne bo mogel načuditi, kako lep je ta naš slovenski jezik!

Sicer pa ga tudi Nemci na Koroškem lomijo s tem, da slovensko slišijo in nemško povejo: Die Brille kostet 2400 Schilling, aber die Mehrwertsteuer kriegen Sie hinter, wenn Sie einen Stempel vom Zollamt bringen. — Ste slišali 'hinter' namesto zurück? Zad dobite. Zad je zadaj, hinten; zurück pa je nazaj!

Tako naši nemško govoreči sosedje celo kako slovensko napako ponavljajo in so z nami vred — zadaj. Zdaj ta zdaj drugi. Naš sosed seveda ne bi smel posestva sinu čez dati, marveč bi mu ga moral izročiti, ga prepisati na sina. Še manj bi smel po krokanju na pliberškem jarmaku 'čez dajati' — sich übergeben, če že mora, naj po slovensko bljuva, bruha ali kozla, da mu bo odleglo.

Arterioskleroza in artritis, boleznii zrelih let

Zrejšja življenjska leta prinašajo s seboj nekatere zdravstvene težave, ki pa jih ljudje v veri, da so še vedno čili in krepki, nočejo opaziti. Boleznii zrejših let sta, na primer, arterioskleroza in artritis. Znamenja, s katerimi se boleznii napovedujeta, so si zelo podobna: ščemenje in bolečina v nogah, otrplost prstov na rokah, nemirne noge, ki nam kraljijo spanje, in spremenjena barva polti na rokah ali nogah. Ljudje mislijo, da gre za molnje v prekrvavitvi in da je to malenkost, zaradi katere ne kaže obiskati zdravnika. Mogoče je res tako. Toda boljše od domneve je gotovost. Nič ni odveč, če gremo k zdravniku na pogovor. Mogoče bo prepoznal začetno stopnjo boleznii in z ustreznim zdravljenjem zavrl nadaljnji razvoj molnej.

Petinpetdesetletna ženska je prišla k zdravniku zaradi težav, ki jim sicer ni pripisovala velikega pomena, bile pa so vse bolj nadležne. Pogosto je namreč sredi noči zbudila zato, ker so ji roke popolnoma otrpnile. Ni jih mogla premakniti, bilo je, kot da je v spanju nenadoma ohromela. Toda čez čas je otrplost popustila, roke niso bile več tako težke, ženska je spet zaspala. Samo zato, ker so se molnje tolikokrat ponovile, je šla povprašat zdravnika, kaj lahko stori proti tem težavam.

Neka druga ženska, prav tako v petdesetih letih, je potražila zdravnika, da jo med hojo pogosto močno bolijo meča, mora se celo ustaviti in počakati, da mine nezno utrujenost. Bolečina v mečih je nekaj posebnega: noge otrpnejo, postanejo težke kot svinec, premikati jih je mogoče le z največjim naporom in voljo. Potem pa svinčena teža popusti in ženska lahko nadaljuje pot.

Podobnih primerov je veliko. Zaradi nenadne utrujenosti, otrplosti in bolečin trpijo moški, predvsem pa ženske, in to v tako imenovanih kritičnih letih, okrog petdesetega leta starosti. Če nastopajo molnje v blažjih oblikah, jih običajno pripisujemo slabi prekrvavitvi. Mnogi se ustrašijo, da lahko hujše oblike pripeljejo do tromboze. Bijojo se, da jim bo krvni strdek zamašil žilo in okrnil delovanje katerega od možganskih središč in da bodo zaradi tega do konca življenja priklenjeni na invalidski voziček. Grede torej k zdravniku v upanju, da jim bo pregled strahove ali pa da jim bo predpisal ustrežno zdravljenje.

In kaj ugotovi zdravnik? Včasih je otrplosti in

Kako lahko pomagamo ljubosumnemu starejšemu otroku?

Starši lahko pomagajo starejšemu otroku, da ni tako ljubosumen na novorojenčka.

● Že v času nosečnosti pripravimo otroka na to, da bo dobil bratca ali sestrico. Čimveč se pogovarjamo z njim. Povemo ga mu, da novorojenček ne bo ne igrača in ne prijatelj, s katerim se bo lahko takoj igral. Sprva bo nebogljen bitje, ki mu bo treba pomagati, ga negovati, hraniti...

● Če je materina nosečnost težavna in če je zaradi tega starejši otrok prikrajšan, saj se mati ne more toliko igrati z njim in ga ne dviguje in ne pestuje, je prav, da poudarimo: ko bo nosečnost mimo, se bomo spet igrali, tekali... Tako se bo otrok veselil obdobja po porodu.

● Starejšemu otroku dovolimo, da je čimvečkrat z malim. Le tako se lahko razvije navezanost in ljubezen med otrokoma. Starejši naj bo vedno zraven, ko mlajšega previjamo, hranimo, kopamo, pa tudi takrat, ko ga pestujemo in ljubkujemo. Nič hudega, če je starejši otrok nespreten. Mali ni tako občutljiv, kot se nam zdi in nič mu ne škodi, če ga starejši kdaj popestuje.

● Poskušamo razumeti, da starejši otrok zavida malemu. Prav je, da svoje občutke tudi pokaže, kajti samo, če jim da duška, jih lahko sčasoma tudi premaga. Pogovorimo se z njim, zakaj je negotov, zakaj se boji, zakaj je ljubosumen, pomagamo mu premagati slabo vest, ki ga zaradi tega muči.

● Starejšemu otroku povemo, kaj pri njem še posebej cenimo. Poudarimo, da so to lastnosti, ki jih mlajši nima. Vcepimo mu v zavest, da je „velik“ in da zna marsikaj, zaradi česar bi mu mali lahko zavidal...

● Od otroka ne zahtevamo, da bo „pameten“, če pa vidimo, da je ves razdvojen zaradi občutkov in čustev, ki ga prevzemajo. Ne kaznujemo ga s tem, da mu odtegujemo svojo ljubezen, kajti če je otrok jezen, nasilen, trmast in ljubosumen, je samo zaradi tega, ker se boji za ljubezen svojih staršev.

● Pa še to: nikar naj nas ne skrbi, če opazimo, da med našimi otroki ni ljubosumja. Tudi to se primeri. Nekateri otroci pač niso ljubosumni. To je sreča, ki jo doživijo redkokateri starši, in ki zelo poenostavi življenje.

boleznii res kriva slaba prekrvitev, a v večini primerov je treba iskati vzroke omenjenih težav drugje. Z ustreznimi preiskavami lahko zdravnik prežene bolnikov strah pred pomanjkljivo prekrvavitvijo in morebitno trombozo. Če preiskave pokažejo, da je ožilje v redu, in če tudi v krvni sliki ni posebnih sprememb, je svinčena utrujenost v rokah in nogah posledica molnej v delovanju živčnega tkiva. Nekaj draži, stiska ali premika živčne končice, molnje pa se potem kažejo kot bolečina ali otrplost v okončinah. Če so prizadete živčne celice, ki so povezane z vrhnjimi okončinami, nastopi svinčena otrplost v rokah, če pa so prizadeti živci, ki so povezani z nogami, se pojavita omrtvičenost in bolečina v nogah, zlasti v mečih.

Tudi če vemo, da bolečine in otrplosti niso vedno povezane z boleznii ožilja in s trombozo, ne odlašamo z obiskom pri zdravniku. Tudi molnje v delovanju živcev so bolezen, ki jo je treba primerno zdraviti, da se ne razvije preveč in da ne zapusti trajnih neprijetnih posledic. Glede zdravljenja nam bo najbolje svetoval zdravnik. Precej uspešna je lahko samo telovadba, zadovoljive učinke včasih dosegajo z akupunkturo, zdravnik pa lahko predpiše zdravila, ki lajšajo molnje in ustavijo nadaljnji razvoj boleznii.

MOTNJE V DELOVANJU KRVNEGA OBTOKA

Omrtvičenost v okončinah in svinčena utrujenost, povezana z boleznii, sta lahko torej posledica molnej v živčnem tkivu, lahko pa sta tudi eno od znamenj, ki dajejo misliti na začetno stopnjo boleznii, imenovane arterioskleroza.

Arterioskleroza je skleroza drobnih arterij. Stene arterij sprva nabreknejo, potem pa se začne razrašati žilno tkivo v notranji plasti. Širi se proti sredini žile, zato se žila oži in postane slabše prehodna in trda. Arterioskleroza se le redkokdaj razvija enakomerno in na vseh arterijah hkrati, zato opazimo prva znamenja le na enem ali dveh organskih sistemih. Če nastopijo bolečine ali omrtvičenosti v rokah in nogah, govorimo o perifernih arteriosklerozah.

Zakaj se pojavi arterioskleroza? O vzrokih si zdravniki še niso na jasnem. Včasih pospešijo razvoj boleznii nagnjenje k debelosti, napačna prehrana, kajenje, živčna napetost in uživanje alkohola. Včasih se temu pridružijo še dedno nagnjenje k tej boleznii, starost, motena presnova ali moteno delovanje žlez z notranjim izločanjem. Nekateri zdravniki pa poudarjajo, da je treba upoštevati še nekatere boleznii, ki so tesno povezane z razvojem arterioskleroze: to so sladkorna bolezen, zvišan arterijski krvni pritisk, putika in obolenje ledvic (nefroza).

Periferna arterioskleroza prizadene okončine, največkrat spodnje. Bolnik najprej opaža, da ima pogosto mravljinčaste noge. Noge (ali pa tudi roke) postanejo voščeno blede ali vijoličasto modrikaste. Temu se pridružijo tudi bolj ali manj izrazite bolečine. Bolnika pogosto zebe v noge ali roke. Nikakor si ne more ogreti nog. Bolj prepričljivo in odločno znamenje razvijajoče se boleznii pa je bolečina v mečih. Po daljši hoji prime bolnika krč v mečih. Ta krč je tako hud, da se mora bolnik ustaviti in počakati, da bolečina mine. Ženske srednjih let se zato pogosto ustavljajo pred izložbami in se prelvarjajo, da jih zanima razstavljeno blago, v resnici pa čakajo, da mine bolečina v nogah.

Kaj pa roke? Pri domačih in gospodinjskih opravilih postajajo prsti vse okornejši. Pri stiku z vodo (pomivanje, čiščenje) postanejo prsti otrpli in vidno pobledejo. Govorimo o mrtvičnih prstih. Roke niso več tako spretno, kot so bile nekoč. Čez mesec in leta, ki minejo, ne da bi posvetili tem znamenjem večjo pozornost, postane koža okrog nohtov tanka in sijača, zelo napeta je in rada razpoka. Iz razpok krvavimo, prsti se počasi celijo, ranice so skeleče in zelo neprijetne. Vsemu temu se pridružijo še opozorilna znamenja, povezana z nogami. Ko zvečer ležemo, začutimo neprijetno ščemenje v nogah. Temu pojavu pravimo „nemirne noge“. Kakorkoli ležimo, so nam noge v napoto. Občutimo jih tako boleče, da nam je celo teža lahke odeje odvečna. V noge nam je vroče, zato odstranimo odejo. Potem pa nas nenadoma zmrazi, noge se preveč ohladijo in so ledeno mrzle.

Nič ne zaleže, če čakamo, kdaj bodo težave same po sebi prešle. Raje gremo k zdravniku, da ugotovi pravi vzrok teh molnej in nam svetuje ustrežno zdravljenje. Preiskave niso ne zahtevne ne boleče. Zdravnik ugotovi, ali so molnje šele začetne in so prizadete le najmanjše žilice, kapilare, ali pa je bolezen že napredovala in prizadela tudi večje žile.

Arterioskleroza zdravimo s kirurškim posegom ali pa z zdravili, ki zboljšajo krvni obtok. Ne ozdravimo sicer obolele žile, pač pa dosežemo, da se zboljša krvni pretok po drugih, vzporednih žilah. Prekrvitev je zaradi tega zadostna, bolniku so prihranjene hujše težave, ki bi tako nastale zaradi molnej v prekrvavitvi. Zdravnik predpiše bolniku tudi telovadne vaje, s katerimi je mogoče doseči precejšnje izboljšanje.

Se najboljšo pa je, če se vzrokov za nastanek in razvoj arterioskleroze izogibamo, še preden se pojavi bolezen z vsemi svojimi neprijetnostmi. Po tridesetem letu starosti živimo zdravo, ne kadimo, ne pijemo alkoholnih pijač, uživamo pa primerno, ne premasno hrano.

KADAR SO KRIVI ŽIVCI

Kot smo že omenili, arterioskleroza ni edini možni vzrok neprijetnih molnej, ki se pojavljajo v rokah ali nogah. Včasih čutimo bolečine, omrtvičenje in podobne spremembe tudi zato, ker se obrabijo medvretenčne ploščice v hrbtenici. Vzrok obrabe medvretenčnih ploščic je lahko tudi artritis.

Če pogledamo v leksikon, vidimo, da je artritis beseda, ki označuje vnetje sklepa. Osteoartritis, kostni artritis, je bolezen, ki napade predvsem starejše ljudi. Obrabi se kostni hrustanec (na primer medvretenčne ploščice iz hrustanca v

NASVETI

- Pretrdo kuhana jajca bodo spet mehka, če jih boste dale za pol minute v hladno vodo.
- Mleko v steklenici se ne bo tako kmalu ohladilo, če steklenico ovijete s staniolnim papirjem.
- Kopalne kadi lahko čistimo tudi s kuhinjsko soljo. Kad nato dobro speremo z vodo.
- Pivo bo najbolj prijalo, če ima 8 do 12 stopinj Celzija.
- Meso za pečenje solimo šele malo prej, preden ga damo v pečico, s tem očuvamo dragoceni mesni sok.
- Krompir, ki ga nameravate speči, bo dobil lepo zlato rumeno barvo, če ga pred pečenjem potreseste nekoliko z moko.

hrbtenici), kasneje pa lahko tudi na sami kosti nastanejo izrastki, ki pritiskajo na živec in spremenijo njegovo delovanje. Posledica takšnega pritiska je najprej blažja, potem pa vse hujša bolečina.

Artritis je precej razširjena bolezen, ki jo je treba prepoznati čimprej, da jo lahko ustavimo v razvoju in preprečimo hujše posledice. O tem, ali so molnje posledica artritisa ali česa drugega, lahko presodi le zdravnik.

Zaradi vnetja sklepi otečejo, ta sprememba pa prizadene tudi žilce v neposredni bližini prizadete kosti. Čim bolj vnetje napreduje, tem trdovratnejša in nadležnejša je bolečina, ki se je sprva pojavljala le kot mravljinčasto ščemenje in občasni krči. Bolniki, ki jih tare artritis, so

običajno zrelih let, moški in ženske po petdesetem letu starosti. Pri ženskah je menopavza eden od vzrokov, ki lahko pospešijo razvoj artritisa. Zgrešeno je, če se bolnik slepi, da so molnje, ki jih občuti, le posledica slabega krvnega obtoka, vsekakor mora pomisliti tudi na artritis v začetni stopnji razvoja.

Bolnik ima težave pri hoji, roke niso več tako zanesljive, kot so bile nekoč. Dogaja se, da bolniku padajo predmeti iz rok, pri domačih opravilih neha razbije več kozarcev in krožnikov kot kdaj prej.

Se enkrat poudarimo: ščemenje v rokah in nogah, občasne bolečine, delna omrtvelost, spremenjena barva polti in prevelika občutljivost na mraz ali dotik so znamenja, ki jih ne kaže spremljati. Opozarjajo na začetek boleznii, ki je lahko artritis ali arterioskleroza. Teh sprememb ne kaže zanemariti. Če se začnemo pravočasno zdraviti, se izognemo mučnim in hujšim posledicam. Zato gremo vsekakor k zdravniku.

„Nova pravila lepega vedenja“

Tihih in pridnih otrok starši ne opazijo. Tako rekoč ne zavedajo se, da jih imajo. Ker so s tem prikrajšani za mnoge radosti, je sveta dolžnost vsakega otroka, da daje staršem čutiti in vedeti, da ga imajo. Kje in kako lahko otrok opozarja nase? Na primer za mizo, pri kosilu in večerji.

● Kadar je za kosilo grab: S hrbtno stranjo vilic zmečkamo vsak grahek posebej, da so na krožniku samo še tanki zeleni listki. Nabodemo na vilice. Vilice držimo navpično, zobje naj gledajo navzgor. Polizemo grab z vilic.

● Kadar je za kosilo krompirjev pire: Najprej tolčemo z vilicami po pireju, da zgladimo površino. Pomagamo si z nožem, v krompir rišemo vzorčke in delamo tu in tam jamice. V jamice nalijemo omako. Z vilicami naredimo jarké med jamicami, gledamo, kam se bo prelila omaka. Po želji okrasimo boljše na krožniku s posameznimi zrci graba. Ne pojemo!

● Druga možnost: V krompir napravimo eno samo jamico, ki pa naj bo velika. Vanjo nalijemo paradiznikovo omako. Mešamo toliko časa, da je na krožniku roznata kašasta zmes. Seveda je ne jemo.

● Če so na mizi špageti: Z vilicami zabodemo globoko v kup špagetov. Vilice počasi vrtimo, izvlečemo, vrtimo dalje. Usta široko odpremo, vanje zbašemo cel klobčič špagetov. Tiste špagete, ki visijo iz klobčiča, sočno posrkamo vase. Jemo čimbolj glasno. Polizemo krožnik do čistega. Prosimo za dodatno porcijo, vendar jo pojemo le do polovice. Ko pospravljamo z mize, držimo krožnik malo postrani, da zdravneje špageti, ki jih nismo pojedli, na tla.

● Če je za kosilo špinača: Razdelimo jo na nekaj majhnih kupčkov, te spet gladko razmazemo. Napravimo nove kupčke. To storimo približno šestkrat. Potem globoko zavzdihnemo, se naslonimo nazaj in povemo, da smo straaašno siti.

● Če je za kosilo pečen krompir: V usta si tlačimo najmanj po štiri krompirčke hkrati. Obrnemo se k sestri, usta široko odpremo in iztegnemo jezik, na katerem je še ves prežvečeni krompir. Usta zapremo, pogoltnemo. Nasmešno se zbranemu omizju.

● Če je za poobedeke sladoled: Že vnaprej zahtevamo dvojno porcijo. Vzamemo žlico, jo zatakemo navpično v sladoled in mešamo, mešamo, da nastane redka jubica. Zajamemo jo z žličko, nesemo k ustom in glasno z užitek kom posrebamo.

Poskusite, gotovo vam bo teknilo

FLORENTINSKI KROMPIR

Tri četrti oprane špinače na drobno sesekljamo. V kozico dene mo 12 dag na kocke zrezane prekajene slanin in jo napol ocvremo, nato pa opravimo na njej steblo pora, ki smo ga poprej zrezali na tanko. Zdad dodamo špinačo, nekoliko posolimo in popopramo ter dušimo toliko časa, da postane špinača mehka.

Posebej skuhamo tri četrti kilograma krompirja, ki ga potem narežemo na rezine, posolimo in popopramo. V kozico, ki jo dobro namažemo z maščobo in potresemo z drobtinicami, naložimo nekako za tri prste na visoko izmenoma po eno plast krompirja in po eno plast dušene špinače.

Z osminko litra mleka, žlico nastrganega parmezana in nekoliko muškatanega oreška razžvrkljamo ter zlijemo na krompir dve jajci. Po vrhu potresemo krompir še s parmezanom in drobtinicami in pečemo v vroči pečici tako dolgo, dokler se zgornja plast ne strdi.

KRAPKI

Zakuhaite ¼ l vode, 5 dag masla ali margarine, skupaj dodajte 15 dag moke, pomešane s 3 dag „gustina“ in 1 majhno žlico pečilnega praška, nenehno mešajte ter kuhajte 1 minuto. Ko se začne masa ločevati od posode, jo umaknite z ognja in ji še topli dodajte med mešanjem 4–6 jajc.

Iz gladke mase oblikujte z žličko ali vrečko za oblikovanje krapke, velike kot majhna mandarina. Pecite v pomaščenem in z moko posutem modelu 20–25 minut pri temperaturi 220–250°C. Pečice ne odpirajte 15 minut.

Hladne krapke prerežite po sredini in jih napolnite s kremo, pripravljeno iz ¼ l stepene sladke smetane z 2 dag sladkorja in 1 vrečko „kremfixa“.

JABOLČNI ŠTRUKLJI Z OCVIRKI, PEČENI

Testo: ½ kg moke, 4 dag masla ali malo olja, 1 jajce, sol, malo mlačne vode.

Nadev: 20 dag ocvirkov, 5 žlic kruhovih drobtin, 1½ kg jabolč, 15 dag sladkorja, malo cimeta.

Iz moke, maščobe, jajca, soli in mlačne vode naredimo mehko testo, ki ga gnetemo tako dolgo, da se ne prijema več rok. Pomažemo ga z oljem in pokrijemo s pogreto skledo. Stoji naj ½ ure.

Medtem sesekljamo ocvirke, olupimo in naribamo jabolka, zmešamo sladkor z zmletim cimetom. Ocvirke razgrejemo in zamešamo vanje drobtine. Testo na tanko razvlečemo, robove porežemo, namažemo z ocvirki, potresemo z jabolki in sladkorjem, pomešanim s cimetom, tesno zvijemo, denemo na pomazan pekač in spečemo.

KROMPIRJEVI ŠTRUKLJI Z OCVIRKI, KUHANI

Testo: 1 kg krompirja, 40 dag moke, 2 jajci, 15 dag masla, sol, 10 dag ocvirkov za zabelo.

Nadev: ½ kg ocvirkov, peteršilj, po potrebi drobtine. Naredimo krompirjevo testo, ga precej na tanko razvaljamo, obložimo s prepraženimi ocvirki in potresemo s sesekljanim peteršiljem in drobtinami. Zvijemo in denemo v ožet prtč. Zaviti štrukelj kuhamo ½ ure v slanem kropu. Rezine zabelimo z ocvirki.

JOSIP VIDMAR

Naš kulturni prostor

(Odlomek iz knjige „Slovensko pismo“)

Oj, kaj bo z vami, vi mejniki štirje, Celovec, Maribor, Gorica, Trst?

Oton Župančič

S tema dvema boleče skrbi polni-ma stihoma je pesnik zaključil svoj sonet Zemljevid, ki ga je spesnil leta 1908. To je bilo točno pred trideset stoletja, v času, ki je bil vznemirljiv ne samo zaradi avstrijske aneksije Bosne in Hercegovine, ki je razburila Balkan, zlasti Srbijo, pa tudi Anglijo in Rusijo, temveč tudi zaradi maroške krize, zaradi nemškega demorantnega nastopanja Antante, kar vse je očitno napovedovalo prvi svetovni spopad. Kakšni so odgovori zgodovinskih dejstev, ki so se na-ri izoblikovali v naslednjih petinse-demdesetih letih na poetova vpraša-nja, vemo le predobro. Od Župančičevih štirih mejnikov nam je ostal samo Maribor, ki nam ga je obranil general in poet Maister; Celovec, ki je bil v Prešernovih časih in še kas-neje, za Slomška in Janežiča, važno kulturno središče v Sloveniji, je pri-padel republikli Avstriji, z njim pa

tudi vsa Koroška južno od Drave, kjer so bili poslej Slovenci izročeni fanatičnemu ponemčevanju. Gorica in Trst sta bila na zahodu priklju-čena Italiji, čeprav je dotlej v obeh mestih slovenski življenj stalno naraščal, naraščalo pa je z njim tudi slo-vensko kulturno življenje, ki ga je brutalno zavrl italijanski fašizem. Zaradi vključitve teh dveh mest v Italijo sta ji bili prisojeni tudi njuni povsem slovenski okolji, ki sta ohrani-li svoj slovenski značaj in ki danes predstavljata skupaj s koroškimi Slovenci dokaj številni manjšini na-šega teško prizadetega naroda. In nič ni čudnega, da je moral pesnik, ki je vse te odločitve internacionalnih for-mumov spremljal, izraziti svojo bole-čino tako pretresljivo, kakor piše v svoji pesmi Bolnik, ki pa ni edini iz-raz tega njegovega težkega čustva:

Vso noč oči upiram v prazni mrak,
vso noč po prsih tipljem bolečine...
Kot gora, Korotan, si mi težak...
Gorica, žgč me... kdaj mi jutro sine?

Toda živeti je treba. Živeti mora tudi teško prizadeti narod. Narod, ki je teško prizadet kot celota. In nič drugega ne ostane skupnosti, kot da si najde za svojo celoto drugačno so-žitje, ki bi bilo svobodno in ki bi ga morda celo globlje vezalo z rojaki, sožitje v srcu, v notranjem življe-nju, ki se najpristneje izraža v kul-turi, se pravi v umetnosti in v du-hovnem stremljenju in snovanju. Iz zavesti o tem je nastala med nami ideja ali predstava o skupnem kulturnem prostoru, ki ne pozna meja ali naj ne pozna ne meja ne držav ne ničesar, kar bi nas moglo ovirati. Duh je svoboden, podaja se, kamor hoče, in se izživlja, kakor se hoče,

pokoren samo sebi in svoji podobi v naravah ljudi, ki ga nosijo in z njim ustvarjajo. Ta prostor seveda je. Je sam po sebi, toda treba ga je obuditi v življenje in ga napolniti z dragoceno in smotno vsebino. Kajti abstraktna oblika kulturnega prostora ne more biti nadomestilo za skupno življenje vseh Slovencev. To lah-ko postane samo široko kulturno življenje, za katero pa je potrebno marsikaj, kar ga sploh omogoča. Po-trebne so knjige in knjižnice, po-trebni so prostori za shajanje in za skupno sprejemanje duhovnih do-brin, za skupna razpravljanja, za sprejemanje glasbe, za spoznavanje likovnih umetnin, torej za razstave, in za gledališke predstave. Za vse to so poleg tega potrebna glasbila in vsakršne umetniške družine pa seve-da tudi odri in dvoranje, opremljeni z vsem potrebnim. Skratka vse, kar spada k umetniški reprodukciji vseh vrst.

Zaradi zavesti o vseh teh potrebah je prišlo do zamisli kulturnih domov, ki so nastali že v matični domovini, ki pa so neogibno potrebni zlasti za slovenski življenj izven naših meja. Ti domovi so mejniki in naj bi bili trdni mejniki slovenskega kulturnega

prostora, okrog katerih naj bi se zbi-rale množice naših zamejskih roja-kov in njihovih vsakršnih, kulturni posvečenih društev. V Italiji so že nastali nekateri taki domovi. V Av-striji, se pravi na Koroškem, jih ni, kar je neodpušljivi greh Slovenije. Treba ga je na vsak način čimprej povrniti. Naši rojaki v Italiji imajo dva taka kulturna doma, oziroma ce-lo tri, če upoštevam poleg tržaškega in goriškega še veliko skromnejšega v Reziji, ki sem ga obiskal ob nje-govi otvoritvi, zvezani z nastopom domačih muzikantov, pevcev in ple-salcev. Naši Koroški takega doma ni-majo niti enega, vem pa, da si ga že, in še določneje vem, da ga ne-gibno potrebujejo, če naj vsaj kulturno žive ali zažive z nami, s slo-venstvom. In naposled so tu še na-še skoraj pozabljene manjšine na Madžarskem.

Gotovo je, da bi vse te najne potrebe znatno obremenile republiko Slovenijo in jo verjetno tudi že obre-menjujejo, in to gmotno, organiza-cijsko, zlasti pa moralno ali kulturno. Zavezujejo nas te potrebe vse in v vsakršnem pogledu. Med nami bi moralo nastati živo, sposobno središče našega kulturnega prostora, ki je dovolj kompliciran in zahteven. Toda k temu moramo stremeti na vseh področjih, in to za vsako ceno. To središče bi moralo biti sposobno, da bi moglo dati žive pobude za vse priložnosti in bi moglo posredo-vati pri ustanavljanju vsakršnih zvez, ki so za svobodne stike s tujimi kulturami potrebne. Naši literaturi in umetnosti bi to stremenje nala-galo dolžnosti za vestno in strogo zbiranje in izbiranje umotvorov, ki naj bi jih naše manjšine priporočale svojim ljudem in tujim partnerjem. Hkrati pa bi se v nas samih dvignila raven odgovornosti in umetniške presoje. To kulturno propagandno delo in vzgajanje manj razvitih slo-jev h kulturi bi tudi iz središča sa-mega pregnalo dosti naše ozkosr-čnosti in provincialne megalomanije ter ga odprlo za pravo, premišljeno in razsodno svetovljanstvo.

(Dalje prihodnjtj)

PISMO BRALCA

Motilo ga je?

To vprašanje sem si moral staviti, ko sem prebral pismo bralca v S. V št. 14 (6. april 84), ki ga je napisal, kot odgovor na moje pismo bralca, en teden prej (št. 13; 30. marec. 84), neki udeleženc NOB.

Zelo sem bil presenečen, ko sem ugotovil, da ta borec mojega pisma bralca sploh ni mogel prebrati, ker drugače si ne morem predstavljati, da bi ga mogel tako napačno razumeti. Čeprav tega borca ne poznam, ker je pač takšen borec, ki se še pod član-kom podpisati ne upa, vendar iz teh nekaj vrstic lahko razvidim, da je ta človek politično zelo ozkotiren po vrhu pa še zahrbtn. Kajti v njego-vem pismu nič drugega ne piše, kakor da napada moje starše in jim nekaj očitava, kar ga sploh ne briga in o čemer v mojem pismu na katero je on odgovarjal, sploh ni govora. Moti ga namreč vzgoja, ki sem jo jaz „ta predrzni Smrtnikov študent“, bil de-ležen doma in v Mohorjevem dija-škem domu. Nakar bi jaz rad rekel temu nerazgledanemu borcu, da se naj najprej pobriga za vzgojo otrok bivših Koroških borcev, kajti poznam primere, da otroci teh slav-nih borcev niso bili deležni niti tiste osnovne vzgoje, da bi spoštovali in se borili za slovensko besedo in sloven-ski narod na Koroškem. In tudi to lahko zagotovim temu tovarišu-borcu, da sem ponosen na vse tiste, ki so se borili za slovensko besedo in sloven-ski narod na Koroškem. In tudi to lahko zagotovim temu tovarišu-borcu, da sem ponosen na vse tiste, ki so se borili v tistih težkih časih proti na-cifašizmu, ne pa za ideologijo njih vrhovnega poveljnika.

Preden zaključim, bi rad še enkrat opozoril udeleženca NOB, da preden napiše kak odgovor na kakšno pismo bralca, da članek na katerega odgo-varja vsaj prebere. Zato ti dragi bo-rec priporočam, da si vzameš v ro-ke S.V z dne 30. marca 84. št. 13 in moje pismo prebereš in boš videl da imam prav. Hvala!

„nek SMRTNIKOV študent“
FRANC-JOŽEF

Opomba uredništva:

Kakor smo v predzadnji številki objavili dopis udeleženca NOB („Smrtnika moti v klubu Titov plak-ka!“), tako sedaj objavljamo tudi odgovor Franca-Jožefa Smrtnika, pri čemer nismo spremenili niti črke, niti pike.

20.10 Pop delavnica — 22.30 Ob domačem ognjišču — 23.15 Zimzelene melodije.

TOREK, 24. 4. 4.30 Poročila — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Radijska šola za sred-njo stopnjo — 11.35 Naše pesmi in plesi — 14.05 Odrasli tako, kako pa mi — 18.00 So-točja — 19.45 S kitaristom Bojanom Drobe-žom — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.35 Mladi na glasbenih revijah in tekmovaljih — 21.05 Radijska igra — 23.05 Literarni nokturno — 24.00 Poročila.

SREDA, 25. 4. 4.30 Poročila — 5.30 Jutra-nja kronika — obvestila, promet — 8.05 Pi-san svet pravljic in zgodb — 9.05 Glasbe-na matineja — 12.00 Poročila — Na današ-nji dan — 12.40 Ob izvirih ljudske glasbe-ne kulture — 14.25 Voščila — 18.00 Zborov-ska glasba v prostoru in času — 18.30 S knjižnega trga — 19.45 Z ansambлом Maska Kumra — 20.00 Koncert za besedo — Čaša opojnosti — 21.05 Bedrich Smetana: Odlomki iz opere „Prodana nevesta“.

ČETRTEK, 26. 4. 4.30 Poročila — 6.00 Para-čila, Prometne informacije — 8.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 8.35 Igraj kolce — 12.10 Znanje melodije — 14.05 Enajsta šola — 14.45 Naš gost — 18.15 Jezikovni pogo-vori — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 S klaviristom Miho Kraijem — 20.00 Četr-tkov večer — 21.45 Lepe melodije — 22.30 Večerna padoknica — 24.00 Poročila.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 19. aprila 1984

Za 100 din dobite	12.50 šil.
Za 100 din plačate	15.50 šil.
Za 100 lir dobite	1.095 šil.
Za 100 lir plačate	1.185 šil.
Za 100 mark dobite	694.00 šil.
Za 100 mark plačate	710.30 šil.

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 20. 4. 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Axel Munthe — zdravnik iz San Michela — 12.30 Orientacija — 13.00 Poro-čila — 15.00 Il Poverello — 15.45 Camargue — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Don Kihot — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 19.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Čarobna gora — 22.10 šport — 23.25 Poročila.

SOBOTA, 21. 4. 9.00 Poročila — 9.05 An-gleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Transbrasilija — fantastično po-tovanje — 12.10 Nočni studio — 14.40 Pro-dani stari oče — 16.15 Sto dni na čarobni gori — 17.00 Poročila — 17.05 športna abe-ceda — 17.30 Mojster Eder in njegov Pu-muckl — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 šport — 20.15 Glasbeno palovanje iz Bu-dimpešte na Dunaj — 21.50 šport — 22.50 Evine hčerke — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 22. 4. 9.00 Iskanje srebrnega zvona — 10.30 Papeževa velikonoč. maša — 12.00 Blagoslov — Urbi et orbi — 12.30 Pa-pež zapre sveta vira — 13.00 Poročila — 14.50 Družinski dragulj — 16.30 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 16.55 Poročila o srečanju lutk v Washingtonu — 17.10 Gi-banje je vse — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Av-strije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Rock Around Wagner — 21.15 Game Over — 21.45 Mephisto — 0.05 Čas za liriko — 0.10 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 4. 14.30 Kriminalka — 15.55 Čarobna cvetlica — 17.00 Helmi — 17.05 Mladi artisti — 18.05 Skrivnostna gla-bina — 18.30 Kipar Oskar Bottoli — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Classical — 21.50 Smileyevi ljudje — 22.45 Klaus Mann — 23.25 Čas za liriko — 23.30 Poročila.

TOREK, 24. 4. 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Šola danes — 10.30 Kriminalka — 11.50 A la carte — 12.35 Slike iz Avstrije — 13.00 Poročila — 15.00 Švicarsko dekle — 16.15 O rakunih in škorcih — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Peanutl — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ruda — bolečina — 21.15 Otoki na reki — 22.55 Po-ročila.

SREDA, 25. 4. 9.00 Poročila — 9.05 Odda-ja z miško — 9.30 Francoščina — 10.00 Šol-ska TV — Vzhodna Tirolska — 10.30 Boy-friend — 12.15 Ruda — bolečina — 13.10 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Razgled-

AVSTRIJA 2

ni stolp — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pisarna, pi-sarna — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 šport — Poročila.

ČETRTEK, 26. 4. 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska TV — 10.30 šport — 12.15 Klub seniorjev — 13.00 Poročila — 17.00 Po-ročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Levo od pingvinov — 17.55 Otrokom za lah-ko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.30 Mi 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Lep konec tega sveta — 21.55 Reportaža — 22.40 Poročila.

PETEK, 20. 4. 17.30 Naša šola — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Evangelistična veli-konočna služba božja — 19.30 Čas v sliki — 19.55 „S tresočo roko“ — 20.15 Ovca, ne-navadno bitje — 21.15 Čas v sliki — poli-tika v petek — 22.15 Pilit — 23.45 Sto moj-strov in — 23.55 Poročila.

SOBOTA, 21. 4. 15.00 Politika v petek — 15.50 Dva krat sedem — 16.15 Pisan svet alpskih živali — 17.00 Ljuba družina — 17.45 Kdo me hoče? — 18.00 Tedenski pregled — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 22.00 Aktualno znanje — 20.15 Dolga pot zdravnice Meg Laurelove — 23.35 Po-ročila — 22.45 Okrogle stopnice — 0.05 Po-ročila.

NEDELJA, 22. 4. 16.45 Gradovi — 17.45 Ve-lika desetorica — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Josef Meinrad bere Albina Luciani-ja — 20.15 Poročim se z družino — 21.45 Poročila — 21.50 šport — 22.10 Potres — 0.05 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 4. 9.00 Matineja — Pilit — 10.15 Epcot — 11.00 Vigred na Dunaju — 15.00 Zaključek svetovnega pokala v jaha-nju — 16.00 Gradovi — 16.55 Molk v gozdu — 18.30 Heidi — 18.55 Fraggles — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Josef Meinrad bere Albina Luciani-ja — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 Po-ročila — 21.50 Pot h Cats-u — 22.45 Beli hu-dič iz Arkansasa — 0.10 Poročila.

TOREK, 24. 4. 17.30 Orientacija — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Heidi — 18.55 Fraggles — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dallas — 21.00 Cafe Piem Piem — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

SREDA, 25. 4. 17.30 Dežela in ljudje — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Heidi — 18.55 Fraggles — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Po-ročim se z družino — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Kulturni žurnal — 22.30 Miti prihodno-sti — 23.35 S pisalne mize — 23.45 Poročila.

ČETRTEK, 26. 4. 7.30 Šolska TV — 18.00 Sli-ke iz Avstrije — 18.30 Heidi — 18.55 Fraggles — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kviz v rdeče-belo-rdečem — 21.08 „Slamnatl vdo-vec“ — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Cafe Cen-tral — poročila.

LJUBLJANA

PETEK, 20. 4. 8.50 TV v šoli — 10.35 TV v šoli — 17.15 Po-ročila — 17.20 Rock portret — 17.50 Modro poletje — 18.25 Obzornik ljubljanskega območja — 18.40 Kras in krasoslovje — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Več-er za jutri — 20.35 Ne prezrite — 20.50 TV kviz — 22.00 Dnevnik — 22.15 Vesele žene windsorske, angleški film.

SOBOTA, 21. 4. 8.00 Poročila — 8.05 Slo-venske ljudske pravljice — 8.25 Pedenjžep — 8.55 Jole, Jole — 9.25 Mali svet — 9.55 Odrava zelenega zmaja — 10.25 Diamanti na nebu — 11.15 Včeraj za jutri — 11.45 Poročila — 15.20 Poročila — 15.25 Nogomet — 17.15 Ribiči iz Moorhövda — 18.30 Skriv-nostni svet Arthurja Clarka — 19.00 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodno srečanje čarodejev, prenos iz Cankarjevega doma.

NEDELJA, 22. 4. 9.15 Poročila — 9.20 Otro-ška matineja — 10.10 Modro poletje — 10.45 Življenje Berliozu — 11.40 Oddaja za stik z gledalci — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Poročila — 15.05 Zabavno glasbena odda-ja — 15.40 Poročila — 15.45 H-8, jugoslov-anovski film — 17.30 športna poročila — 17.45 Predstavitel 1. dela letošnjih popevk Evrovizije — 18.15 Čudež življenja — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Nekaj vmesnega — 21.00 športni pregled — 21.30 Zeleni pesek, re-portaža — 21.55 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 4. 8.50 TV v šoli — 10.35 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Jole, Jole — 17.55 Radijski jezik, izobraževalna oddaja — 18.15 Naši znanstveniki: Jurij Vega — 18.25 Podravske obzornik — 18.40 Rekreacija — 18.45 Pop godba: Pankrti — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 D. Rupil: Pošljite za naslovnikom, predstava Primorskega dramskega gledališča — 21.50 Dokumentarec meseca: „Holandec“ — 22.40 Dnevnik.

TOREK, 24. 4. 8.50 TV v šoli — 16.30 Šol-ska TV — 17.30 Poročila — 17.35 Slovenske ljudske pravljice — 17.50 Mednarodno tek-movanje — 18.25 Obalno-kraški obzornik — 18.40 Submarina, jugoslovanski kratki film — 18.55 Knjiga — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Živ-ljenje in dogodivščine Nicholasa Nickle-byja — 20.55 Aktualno — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 25. 4. 8.50 TV v šoli — 10.35 TV v šoli — 18.05 Poročila — 18.10 Ciciban, da-ber dan — 18.25 Notranjski obzornik — 18.40 športna reportaža — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Hej, to naši partizani pojo, ob 40-letnici Partizanskega pevskega zbora — 21.30 Majhne skrivnosti velikih kuharskih moj-strov — 21.35 Kulturne diagonale — 22.05 Dnevnik.

ČETRTEK, 26. 4. 8.50 TV v šoli — 16.55 Šol-ska TV — 17.50 Poročila — 17.55 Igrajmo se gledališče — 18.25 Koroški obzornik — 18.40 Podelitev priznanj OF — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nočaj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tednik — 21.05 Borgijci — 21.55 Dnev-nik.

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 20. 4. 14.10 Obzornik — Križev pot 1984: „Ljubezen do konca“ (izvajajo koro-ški skavti).

SOBOTA, 21. 4. 9.00 Velika sobota: „Naj umolke krič obupa“.

VELIKONOČNA NEDELJA, 22. 4. 7.05 Du-hovni nagovor (škof dr. Egon Kapellari) — Velikonočne pesmi.

VELIKONOČNI PONEDELJEK, 23. 4. 7.05 Vo-ščila.

TOREK, 24. 4. 9.30 Dežela ob Dravi — 14.10 Obzornik — Otroški spored: Pokaži, kaj znaš! — Mladinska revija SPZ v Vo-grzah.

SREDA, 25. 4. 14.10 Obzornik — Veseli val.

ČETRTEK, 26. 4. 14.10 Obzornik — Glasbe-ni mojstri.

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 20. 4. 4.30 Poročila — 5.30 Jutra-nja kronika — obvestila, promet — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 8.45 Naši umetniki mladim poslušalcem — 12.00 Poročila — Na današ-nji dan — 13.50 Človek in zdravje — 14.25 Voščila — 18.00 Vsa zemlja bo z nami za-pela... — 19.35 Lahko noč, otroci — 20.00 Zakaj imamo radi... — 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih — 24.00 Poročila.

SOBOTA, 21. 4. 4.30 Poročila — 6.20 Re-kreacija — 7.35 Dobro jutro, otroci — 8.05 Pionirski tednik — 9.00 Pajte z nami — 10.05 Svetovna reportaža — 11.30 Srečanje repu-blik in pokrajin — 12.10 Voščila — 14.05 Kulturna panorama — 15.30 Dogodki in od-mevi — 17.05 Spoznavajmo svet in domovi-no — 18.30 Iz dela Glasbene mladine Slo-venije — 19.35 Za naše najmlajše — 19.45 Z ansambлом Jožeta Kampla — 20.00 Od-daja za Slovence po svetu — 23.05 Literarni nokturno — 0.05 Nočni program.

NEDELJA, 22. 4. 5.00 Poročila — 6.15 Dan-es je nedelja — Rekreacija — 8.07 Radijska igra za otroke — 9.05 Še pomnite, to-variši — 11.00 Voščila — 14.20 Humoreska tega tedna — 15.30 Nedeljska reportaža — 15.55 Amaterski zbori tekmujejo — 16.20 Pogovor s poslušalci — 17.50 Zabavna radijska igra — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Glasbena tribuna mladim — 24.00 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 4. 4.30 Poročila — 6.00 Poročila — Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Aktualni proble-mi marksizma — 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji — 13.50 Ponedeljski križemkraž — 14.05 V gosteh pri zborih jugoslovanskih radijskih postaj — 14.25 Voščila — 18.00 Na ljudsko temo — 20.00 Kulturni globus —

Žitara vas: Se bo igra okoli napisov začela znova?

Zitarska občinska seja v sredo zvečer je potrdila, da se večina občinskih mandatarijev še vedno ne upa javno zagovarjati dvojezičnih napisov v žitarski ljudski šoli. Še več: VP-podžupan Eisner je zahteval odstranitev napisov, in tudi del socialistov, npr. Pepelnar, je zahteval, naj župan čim prej izvede sklep iz leta 1981, v katerem občinski odbor priporoča odstranitev dvojezičnih napisov v šoli.

Kot 11. točka dnevnega reda je bila napovedana obravnava dvojezičnih oznak v ljudski šoli, z dodatkom, da bo govora tudi o odločitvah ustavnega sodišča v tej zadevi. Pred sejo pa ni bilo jasno, kaj hočeta frakciji SP oz. VP, pa tudi ne kaj hoče sedaj napraviti župan.

Dejstvo je, da so dvojezični napisi, ki označujejo razrede, telovadnico idr. že skoraj tri leta pritrjeni, in da še ni bilo nobenih pritožb. Kolikor vedo povedati slovenski občinski mošči, pa pretežna večina občinskega prebivalstva nima kaj proti tem napisom, ki upoštevajo oba jezika. Dejstvo je tudi, da je koroška deželna vlada razveljavila pismo župana Posoda, v katerem zahteva, naj direktor Franc Kukovica odstrani dvojezične napise v šoli, ker ga bodo sicer tožili.

Ravno tako pa je dejstvo, da sta

ustavno in upravno sodišče zavrnila pritožbo direktorja Kukovice proti ravnanju župana, ker je deželna vlada že prej razveljavila pismo župana in Kukovica „zaradi tega ni imel več vzroka se pritoževati“.

Vse te zadeve je občinski svet v Žitari vasi v podrobnosti zvedel šele na seji v sredo 18. aprila, čeprav je deželna vlada razveljavila pismo župana že februarja 1982 (!) in je ustavno sodišče poslalo svojo odločitev že septembra 1983.

V prvi zadevi so torej občinski mošči bili seznanjeni s stališčem deželne vlade šele po 26 mesecih, s stališčem ustavnega sodišča pa šele po 7 mesecih! Zato pa tudi ni čuda, da se ob taki neinformiranosti lahko razširjujejo polresnice ali netočnosti, ki gredo v škodo Slovencev.

KAKO NAPREJ?

Ko so občinski odborniki slišali stališča ustavnega sodišča in deželne vlade — ki ga prav gotovo večina ni mogla v celoti razumeti — je vladala nekaj časa nesigurnost. Župan Posod se je jezil, da vse to ne bi bilo potrebno, če ravnatelj Kukovica ne bi bil tako trdovraten. Gospa Altenberger (VP) se je jezila, ker ni točno prebrala zapisnika o občinskem sklepu decembra 1981, ki „samo“ pri-

poroča odstranitev napisov, ne pa določuje njihove odstranitve! Eisner (VP) je zahteval izvajanje sklepa. Vodja socialistične frakcije Pepelnar, pa je potrdil, da sklep občinskega sveta še velja in da se priznava k njemu ter da ga bo moral župan eksekutirati.

Ko sem pa po seji vprašal župana kaj bo sedaj storil, je dejal: „Napiši, da nisem dal odgovora.“

Ob zaključku burne in dolgotrajne diskusije pa je občinski odbornik Franc Kukovica dejal: „Po tem, kako se je razvila diskusija, imam občutek, da hoče sedaj ena frakcija v SPO, (ob podpori VP) s pomočjo vprašanja dvojezičnih napisov izrabiti za to, da bo odstranila župana Posoda. Stranka naj reši svoja interna vprašanja, a ne na hrbtu manjšine!“

Občinski svet je soglasno potrdil tudi letni obračun 1983, ki obsega 15,59 milijona šilingov dohodkov in 15,51 milijona šil. izdatkov. Pri tem so sporočili, da so stroški za izgradnjo nove šole znašali 16,29 milijona šilingov. Soglasno je bila sprejeta prenamemba zemljišča za izgradnjo dvojezičnega otroškega vrtca v Žitari vasi, ki ga bo gradilo Slovensko šolsko društvo iz Celovca. O ostalih točkah dnevnega reda bomo poročali obširneje v prihodnji številki.

Dijaki iz Šmohorja so obiskali Gorico:

Nova oblika medkulturnega učenja jezika

Dva dni je 21 dijakov 6. razreda gimnazije v Šmohorju obiskovalo italijansko srednjo šolo v Gorici in bili so zelo navdušeni nad tem praktičnim poukom italijanskega jezika, sploh pa nad to obliko spoznavanja sosednje države. Če se hočeš naučiti jezika sosedja, ga moraš obiskati in z njim živeti, tako si je mislil vodja šmohorske gimnazije prof. Norbert Cencig in privolil v ta projekt. Dijaki so se dva dni res udeležili pouka srednje šole „Istituto tecnico femminile Gabriele Danunzio“, živeli pri dijakih doma in spoznali Gorico in njene zgodovinske zanimivosti.

Iniciativa za to srečanje dijakov med poukom je prišla iz goriške šole, ki je preko avstrijskega konzulata v Trstu, avstrijskega ministrstva in koroškega deželne šolskega sveta prišla do šole v Šmohorju. Zelo hitro pa se je vse uresničilo tudi zaradi tega, ker nov odlok prosvetnega ministrstva predvideva takšne oblike „interkulturnega učenja“. Takšno medkulturno učenje hoče ministrstvo podpirati in razširiti.

To sodelovanje se bo še razširilo, saj bodo kmalu po veliki noči prišli dijaki iz Gorice na obisk v Šmohor in tudi drugače se bo razširilo to sodelovanje, ki ga pozdravljajo tudi starši dijakov.

Prav razveseljiv je ta pojav medkulturnega učenja jezika. Dijaki obiščejo sosedja, se z njim pogovarjajo v njegovem jeziku, spoznajo njegove življenjske pogoje in navade, ga enostavno bolj razumejo in se tako lažje in bolj živo lahko poglabijo v drugi jezik. Ali ni to razveseljiv pojav ob vsej tej zadnjiški diskusiji o ločevanju šolarjev? Ali ne bi šolarji na južnem Koroškem vsak v svoji vasi, v svojem razredu imel že najboljšo možnost medkulturnega učenja? Če bi šola malo bolj upoštevala načelo socialnega učenja, bi spoznavanje slovenske kulture in zgodovine že davno lahko bilo samoumevni sestavni del pouka na južnem Koroškem oz. sploh v Avstriji. Tako pa bomo morda prišli do tega preko medkulturnega pouka.

V.

Komu bodo zvonili na Ulrichsbergu?

„Ulrichsberggemeinschaft“ je začela z zbirno akcijo za tri zvonove, ki jih hočejo letos 23. septembra inštalirati ob 25-letnici otvoritve tega „vojaškega romarskega kraja“ v zvoniku razvaline na Ulrichsbergu.

Koroška zveza vojnih žrtev (Kärntner Kriegesopferverband), ki je včlanjena v „Ulrichsberggemeinschaft“, se močno vključuje v to akcijo in je vsem članom poslala poziv za podporo te akcije, seveda s položnico.

Tukaj ne gre za popolnoma nedolžno in miroljubno akcijo, kot bi nekdo lahko sklepal po prvem zvonu, ki se imenuje „Europaglocke“ in bo nosil geslo: Gemeinsam für Europa, Frieden und Freiheit“ (Skupno za Evropo, mir in svobodo). Kot politična in desno usmerjena zadeva se izkaže akcija že pri drugem zvonu (Kärntnerglocke), ki ga bo krasilo geslo „Kärnten einig und frei“! Bolj jasno organizatorji

ne bi mogli povedati, da se uvrščajo v nedemokratično in protislovensko tradicijo nacionalističnih sil na Koroškem, saj je to geslo svojo ost imelo vedno usmerjeno proti narodnozavednim Slovincem v deželi.

Sprašujemo pa se tudi, katere „kamerade“ kliče tretji zvon (Kameradenglocke), ki bo nosil napis: „Kameraden wir rufen Euch“. Zakaj kličejo kamerade? Se naj bi spet zbirali, v kakšen namen naj bi se zbrali? Vsa ta vprašanja se nam stavljajo, ko vidimo oživljanje desnih krogov, ki se ne znajo otresti zloglasne preteklosti in ki s stariimi „domovinskimi gesli“ skušajo razširjati spet svoj glas po deželi.

Suški oktet in Korenika v Šentilju

Z vokalno in instrumentalno glasbo sta nas preteklo soboto v Šentilju razveselila „Suški oktet“ in ansambel „Korenika“ iz Smihela.

Program „Suškega okteta“ je vseboval predvsem ljudske narodne pesmi. V podjunske narečju je ta spored na prijeten način povezoval član

10 let prijateljstva med AJD in Mursko Soboto

Deset let se že razvija sodelovanje med Avstrijsko-Jugoslovanskim društvom (AJD) na Koroškem in mestom Murska Sobota v Pomurju. Tako prihaja vsako leto 40 mladih iz Murske Sobote na smučarski tečaj na Koroško, obratno pa gre na letovanje 40 koroških otrok v Baško na otoku Krk. Letos oktobra pa bodo v Celovcu razstavljali umetniki iz Pomurja.

Na prijateljskem obisku v Murski soboti so se zato člani AJD — med njimi sta bila tudi inž. Thomas Truppe in bivši predsednik deželne zbornice Josef Guttenbrunner — zahvalili za dobro sodelovanje. Koroška delegacija si je ogledala tudi Moravske toplice, mlečnopredelovalni obrat in vinski kombinat.

Vzhodna podliga

Po porazu Šentandraža proti ASV (1:0) je prevzel vodstvo v skupini s 25 točkami ATSV Wolfsberg, ki je premagal Šentpavel s 3:0. Moštvo iz Brež sledi na drugem mestu (25) pred Šentandražem (24) in St. Leonhardom (23), ki si je v Šmihelu priboril eno točko (2:2). Šmihelčani so s 17 točkami spet na 8. mestu.

SAK - Radenthein 1:1 (1:0)

Slovenski atletski klub je dosedaj največkrat igral neodločeno v koroški ligi. Proti Radentheinu je že 9. remiziral.

Toliko sreče kot so je imeli v igri proti Pliberku, toliko smole so imeli tokrat proti Radentheinu. Kajti Radentheinu je v zadnji minuti iz enajstmetrovke uspelo rešiti eno točko. SAK je bil tokrat tehnično boljši, toda igralcem je proti koncu igre zmanjkalo moči in živcev.

Prva polovica igre se je začela s tehnično dobro igro domačega moštva. Gostje so prišli le posamezno čez srednjo linijo, oz. pred

gol Mrkuna. Toda SAK teh prednosti ni znal izrabiti, le iz ene — po foulu nad Šišičem — je prišlo do enajstmetrovke. Polanšek je z dobrim strelom premagal vratarja, SAK je vodil 1:0. Možnosti, ki so sledile, SAK ni znal izkoristiti in ni prišlo do predčasne odločitve.

Po odmoru je prišel na igrišče Velik namesto Zablatnika. Gostje pa so sedaj začeli bolj pritiskati. S pritiskom gostov pa je rasla tudi nervoza igralcev SAK, tako da so delali vedno več napak, kar pa gostje tudi niso znali izkoristiti. K nesigurnosti naših igralcev je pri-

speval tudi sodnik, ki je skoraj pri vsakem stiku z nasprotnikom žvižgal foul proti domačinom, kar je pri igralcih in gledalcih povzročilo določeno nejevoljnost.

To pa gotovo ne more opravičiti, da nekdo po sodnikovi prekinitvi igre žogo zavestno brčne iz igrišča (Luschnig je za to dobil rumeni kartonček, malo prej pa ga je dobil tudi Mrkun, ker je igro zavlačeval).

Da v zadnjih 15 minutah igralci niso imeli več kondicije, se je pokazalo tudi v napakah in v nepozornosti nekaterih.

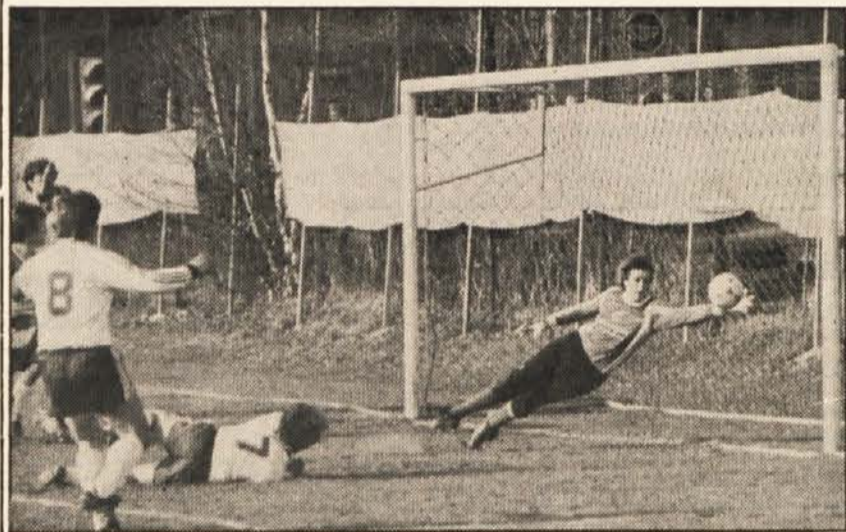
Vsi so že mislili, da bodo odnesli dve točki, a prišlo je do foula v kazenskem prostoru SAK. In Radenthein je z enajstmetrovko izenačil in odnesel točko iz Koschatovega igrišča. Sodnik pa je takoj po izvedbi enajstmetrovke z žvižgom končal igro.

SAK je z 11 točkami na predzadnjem mestu lestvice in je še 4 točke za Šmohorjem, Magdalenom in Irschenom.

Jutri, v soboto, bo SAK igral v Borovljah, dodatno igro pa ima na velikonočni ponedeljek na Brnci, in upamo, da bo SAK imel dosti moči za ti dve igri.

SAK je igral v sledeči postavi: Mrkun; Sadjak, Gregorič, Lampichler, Šišič, Kreuz, Woschitz, Zablatnik (Velik), Kadivnik, Polanšek, M. Hobel, Luschnig.

Moštvo pod 23 je premagalo goste iz Radentheina z 2:1. Oba gola je prispeval Vogrin. M. P.

Vratar Gangl je spet enkrat odbil napad SAK. Bodo napadalci v soboto v Borovljah bolj učinkoviti in morda dosegli drugo zmago?

Šmihel - St. Leonhard 2:2 (1:1)

St. Leonhard spada med tista moštva, ki imajo možnost postati prvak vzhodne koroške podlige. Zato je moštvo prišlo v Šmihel polno samozavesti in je računalo z obema točkama. Toda vrnili so se le z eno točko.

Zaradi poškodb Šmihelčani sicer še niso mogli nastopiti kompletno, kljub temu jih hitri gol gostov (enajstmetrovka v 5. minuti) ni zbežal. Že v 11. minuti je Hober izenačil in še bolj zbudil svoje moštvo, ki je zbrano igralo naprej. Že v prvi polovici sta morala H. Krausler in Stanko Blažej zaradi poškodb zapustiti igrišče, nadomestila sta ju Walter Krausler in Kadisch.

V 55. minuti so gostje ponovno vodili, Hacker je premagal vratarja Vrhnjaka. In ko je v 77. minuti moral zapustiti še tretji igralec (Buch-

wald) igrišče, so morali Šmihelčani nadaljevati igro z 10 igralci. Zgodilo pa se je nekaj neverjetnega: pet minut navrh so domačini izenačili in imeli celo šanse za zmago. S tako borbeno igro so si Šmihelčani res zaslužili važno točko, privoščili bi jim še drugo.

Selani še na 1. mestu

Selani že drugo tekmo doma niso mogli igrati. Kljub temu so z 22 točkami iz 16 tekem na prvem mestu vzhodne koroške podlige. Sledijo tri moštva z istim številom točk, vendar ima drugouvrščena Železna Kapla 17 tekem, Sinča vas (3.) in Klopinsko jezero (4.) pa imata že 18 tekem.

NOGOMET

v soboto 21. 4. 1984 v Borovljah

Borovlje pod 23 —
SAK pod 23 ob 15.00 uri
Borovlje I - SAK I ob 16.45 uri

v nedeljo 22. 4. 1984 v Rudi

Ruda pod 23 -
Sele pod 23 ob 14.00 uri
Ruda I - Sele I ob 16.00 uri

v ponedeljek 23. 4. na Brnci

Brnca pod 23 -
SAK pod 23 ob 15.15 uri
Brnca I - SAK I ob 17.00 uri